

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Εσωτερικός Έλεγχος και ο Ρόλος του στον Εξωτερικό Έλεγχο

του

Χρυσοχοΐδη Θωμά

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην

Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος 2022

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Σηματοδοτώντας την περάτωση της φοίτησης μου με την διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος «Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής » του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, για όλες τις γνώσεις και προσωπικές τους εμπειρίες που μοιράστηκαν μαζί μας καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος, συμβάλλοντας στην ενίσχυση και διαμόρφωση της κριτικής μας σκέψης!

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον επιβλέποντα καθηγητή μου, για τις χρήσιμες παρατηρήσεις του και συμβουλές του, που με καθοδήγησαν στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας!

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την αμέριστη υποστήριξή τους και την ώθηση που μου παρείχαν σε όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισα στην συνολική διάρκεια των σπουδών μου!

Περίληψη

Ο χώρος των επιχειρήσεων. Ένας συνεχώς αναπτυσσόμενος χώρος, που επηρεάζεται από τις συνθήκες που επικρατούν ανά περιόδους. Σε αυτές τις ραγδαίες οικονομικές διαταραχές που προκαλούνται, καλούνται οι εταιρίες να προσαρμοστούν και να εξελιχθούν σε αυτά τα δεδομένα, είτε αυτά έχουν θετικές, είτε αρνητικές συνέπειες στον τομέα τους. Σημαντικό εργαλείο για την εύρυθμη και ομαλή εξέλιξη τους, έχει θεωρηθεί ο εσωτερικός έλεγχος, οπού ταυτόχρονα υποστηρίζει σημαντικά την διαμόρφωση και την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Διοίκησης.

Ο Εσωτερικός έλεγχος είναι μια υπηρεσία συμβουλευτικού χαρακτήρα και δραστηριοποιείται εντός αυτής. Βελτιώνει διαδικασίες και λειτουργίες καθώς και διαπιστώνει τυχόν αδυναμίες και λάθη, τα οποία πρέπει να διορθωθούν, μέσα στην ίδια την εταιρία. Ειδικότερα, προτείνει βελτιωτικές διαδικασίες, διασφαλίζοντας την επιβίωση της οικονομικής μονάδας, μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον, καθώς επίσης συμβάλλει δυναμικά στην μέγιστη δυνατή απόδοση αυτής.

Από την άλλη μεριά, ο Εξωτερικός έλεγχος, που διενεργείται από άτομα εκτός της ελεγχόμενης εταιρίας, γίνεται ούτως ώστε να ελεγχθεί αν οι οικονομικές καταστάσεις της υπό έλεγχο εταιρίας έχουν συνταχθεί από κάθε ουσιώδη άποψη απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη και παραλείψεις, σύμφωνα με το εφαρμοστέο λογιστικό πλαίσιο, δηλαδή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, τα Εθνικά Λογιστικά Πρότυπα καθώς και το νομικό πλαίσιο που υποχρεούται η κάθε εταιρία να εφαρμόσει. Τόσο ο Εσωτερικός όσο και ο Εξωτερικός έλεγχος, αποτελούν δύο βασικές κατηγορίες της ελεγκτικής, οι οποίες συνδυαστικά συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομικής μονάδας προσφέροντας της αξία και κατά συνέπεια αξιοπιστία σε τρίτους ως προς την αποδοτικότητα της.

Οδηγούμεστε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι οι δύο αυτοί έλεγχοι έχουν μια άρρηκτη μεταξύ τους σχέση, η οποία συμβάλλει στην διασφάλιση της ποιότητας και της αξιοπιστίας της ίδιας της εταιρίας.

Περιεχόμενα

<i>Ευχαριστίες</i>	3
Περίληψη	4
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	9
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1.2 ΣΚΟΠΟΣ.....	10
1.3 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	10
1.4 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	11
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	12
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
2.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	12
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ & ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	20
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	20
3.2 ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.....	21
3.3 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	25
3.4 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	26
3.5 ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	26
3.6 ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	28
3.6.1 Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ	29
3.6.2 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	29
3.6.3 ΠΛΑΣΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	30
3.6.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	31
3.6.5 ΕΠΟΠΤΕΙΑ	32
3.7 ΒΗΜΑΤΑ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	33

3.7.1	Προκαταρκτική Έρευνα.....	33
3.7.2	Σύνταξη Προγράμματος ελέγχου.....	35
3.7.3	Επιτόπια Εργασία (Field-work).....	35
3.7.4	Έκθεση Ελέγχου.....	38
3.7.5	Μεταγενέστερες Ενέργειες (Follow-up).....	39
3.8	ΔΙΚΛΙΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	40
3.8.1	Γενικές Δικλίδες Ασφαλείας.....	41
3.8.2	Εξειδικευμένες Δικλίδες Ασφαλείας.....	42
3.9	Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	43
3.10	Η ΩΦΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	45
3.11	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΕ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	46
3.12	COVID-19: Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ.....	48
3.13	Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	50
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	53
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	53
4.2	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	54
4.3	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	56
4.4	ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	58
4.5	ΕΙΔΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	59
4.5.1	Ο Χρηματοοικονομικός Έλεγχος.....	59
4.5.2	Ο Λειτουργικός Έλεγχος.....	59
4.5.3	Ο Έλεγχος Απόδοσης.....	60
4.5.4	Ο Έλεγχος Συμμόρφωσης.....	60
4.5.5	Οι Ειδικοί Έλεγχοι.....	61

4.6	ΒΗΜΑΤΑ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	61
4.7	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	67
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	68
6	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας από τους πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής επιστήμης, είναι η Ελεγκτική. Αντικείμενο της, ο έλεγχος των μεθόδων και διαδικασιών που χρησιμοποιήθηκαν από μια επιχείρηση κατά την διάρκεια του διαχειριστικού έτους με στόχο την ομαλή διεξαγωγή των οικονομικών ελέγχων πάνω σε διατυπωμένες αρχές και κανονισμούς.

Η σύγχρονη και συνεχώς εξελισσόμενη οικονομία ανάγκασε ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις να στραφούν σε ένα καλύτερο και πιο αξιόπιστο εσωτερικό περιβάλλον, καθώς η ίδια τους η μεγέθυνση και η επιθυμία τους για καλύτερη απόδοση, τόσο λειτουργικά όσο και στην επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων, δημιούργησε την ανάγκη αυτού του πιο ολοκληρωμένου συστήματος παροχής οικονομικών πληροφοριών των οντοτήτων. Ένα τέτοιο “εργαλείο” σπουδαίας σημασίας, έχει θεωρηθεί ο Εσωτερικός Έλεγχος, για τον λόγο ότι βοηθάει στον ομαλό ρυθμό του συστήματος όλης της οικονομικής οντότητας και επιπρόσθετα στην υλοποίηση όλων των στρατηγικών στόχων, που έχει ορίσει η ίδια η Διοίκηση. Συγκεκριμένα, ο Εσωτερικός Έλεγχος υποστηρίζει την ίδια την επιχείρηση να εξαλείψει τυχόν σφάλματα στην λειτουργία της, να διατηρήσει την απόδοση της και να παραμείνει βιώσιμη σε ένα αυξανόμενο ανταγωνιστικά περιβάλλον.

Ταυτόχρονα με αυτή την υπηρεσία, αναπτύσσεται και ο Εξωτερικός Έλεγχος, καθώς βάση του οποίου θα κριθεί αν ο Εσωτερικός ανταποκρίνεται θετικά και λειτουργικά. Πιο αναλυτικά, πραγματοποιείται από ειδικούς έξω από το περιβάλλον της οικονομικής οντότητας, οι οποίοι βάση της επαγγελματικής τους κρίσης και των ειδικών γνώσεων επί του λογιστικού και νομικού πλαισίου, αποτελούμενο με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και τα Εθνικά Λογιστικά Πρότυπα, καλούνται να συντάξουν την γνώμη τους με το πέρας του ελέγχου που τέλεσαν, έτσι ώστε να διατυπωθεί ότι η υπό έλεγχο οικονομική οντότητα είναι

απαλλαγμένη από ουσιώδη σφάλματα και παραλείψεις και ακολουθούν τα προβλεπόμενα λογιστικά και νομικά πλαίσια που προαναφέρθηκαν.

Εύκολα, λοιπόν, μπορεί ο καθένας να συμπεράνει ότι τόσο ο Εσωτερικός όσο και ο Εξωτερικός Έλεγχος, αποτελούν δυο βασικούς πυλώνες της Ελεγκτικής Επιστήμης και την μεγάλη συσχέτιση που έχουν μεταξύ τους, καθώς και οι δυο συμβάλουν στην καλύτερη τοποθέτηση και δημιουργία καινούργιων διαδικασιών ελέγχου του άλλου, σαν σημεία αναφοράς για τον καθένα από αυτούς.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ

Στόχος της διπλωματικής μου εργασίας είναι, η προσπάθεια να αναδείξω την σημαντικότητα ενός αποτελεσματικού και ποιοτικού Εσωτερικού Ελέγχου, όσο και την σπουδαιότητα του Εξωτερικού Ελέγχου πάνω στις δραστηριότητες μιας οικονομικής οντότητας, όπου η αναγκαιότητα για την διαμόρφωση ενός τέτοιου οργανωμένου και αποτελεσματικού συστήματος γίνεται ολοένα και πιο έντονη στην σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα.

Παράλληλα και μέσα από την εφαρμογή τους, να προβληθεί η υψηλή αλληλεπίδραση μεταξύ του Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου, καθώς ένας υψηλού επιπέδου και αξιοπιστίας Εσωτερικός Έλεγχος, μπορεί να συμβάλει θετικά στην διεξαγωγή του Εξωτερικού

1.3 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, διεξάγει μια μελέτη του Ελεγκτικού κλάδου αναδεικνύοντας την σπουδαιότητα των δυο Ελέγχων, που διασφαλίζουν την αξιοπιστία και την αποδοτικότητα μιας επιχείρησης, ενώ παράλληλα εξετάζει την μεταξύ τους σχέση.

Συγκεκριμένα ερευνάται η αναγκαιότητα και των δυο για την διασφάλιση και την επίτευξη ενός υγιούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος καθώς και σε ποιο βαθμό η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου επιδρά και σε ποια κατεύθυνση στην διαμόρφωση της έκφρασης γνώμης του εξωτερικού ελεγκτή.

1.4 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στο θέμα το οποίο αναλύεται παρακάτω στην διπλωματική εργασία και θέτονται τα ερευνητικά ερωτήματα που θα διερευνηθούν.

Το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση ξένης και ελληνικής βιβλιογραφίας μέσα από άρθρα και μελέτες, σχετικές με το αντικείμενο της παρούσας μελέτης και χρησίμευσε ως βάση για τα συμπεράσματα και τις απαντήσεις.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει μια εκτενέστερη αναφορά στην Ελεγκτική επιστήμη και κυρίως στο θεσμικό πλαίσιο του Εσωτερικού Ελέγχου, ο ορισμός του, οι βασικές αρχές του όπως και τα οφέλη που αποκτά μια επιχείρηση μέσα από ένα αποτελεσματικό εσωτερικό σύστημα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφεται το θεσμικό πλαίσιο που εφαρμόζεται κατά την διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, παρατίθενται οι βασικοί ορισμοί, οι αρχές που διέπουν το είδος του ελέγχου, τα είδη του εξωτερικού ελέγχου. Επίσης, παρουσιάζονται τα οφέλη-σπουδαιότητα του εξωτερικού ελέγχου για την πορεία της οικονομικής μονάδας και τέλος, την συμβολή του εξωτερικού ελέγχου στην διασφάλιση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναγράφονται το συνολικό συμπέρασμα της διπλωματικής εργασίας, καθώς και στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο η βιβλιογραφία της.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε αυτήν την ενότητα παρατίθενται άρθρα διάφορων ερευνών τα οποία αφορούν μια επισκόπηση τόσο του Εσωτερικού όσο και του Εξωτερικού Ελέγχου, σχετικές αναφορές που επηρέασαν την διαδικασία τους και την ποιότητα τους τα τελευταία χρόνια, όπως για παράδειγμα η πανδημία του Covid-19, καθώς επίσης και την μεταξύ τους αλληλεπίδραση , τον βαθμό που συσχετίζονται και την σπουδαιότητα ύπαρξης ενός ποιοτικού Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου για μια βέλτιστη και πιο αξιόπιστη επιχείρηση.

2.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ξεκινώντας, η επιτροπή Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) (1992), ορίζοντας τον εσωτερικό έλεγχο, πραγματεύεται ότι αποτελεί την διαδικασία παροχής εφοδίων και στοιχείων, έτσι ώστε μία οικονομική μονάδα να καταστεί δυνατή για να ανταποκριθεί στους εγγενείς κινδύνους που δημιουργούνται από το οικονομικό, επιχειρησιακό και νομοθετικό της περιβάλλον. Επιπλέον αναφέρεται στην υπηρεσία του εσωτερικού ελέγχου, η οποία είναι δημιουργούμενη από το Διοικητικό Συμβούλιο, την Διοίκηση και το λοιπό προσωπικό και είναι οργανωμένη με τέτοιο τρόπο, για να παρέχει ικανοποιητική και ολοκληρωμένη ασφάλεια για την επίτευξη της: α) αποτελεσματικότητας και

αποδοτικότητας των λειτουργιών, β) αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών αναφορών, και γ) συμμόρφωσης με τους προβλεπόμενους νόμους και κανονισμούς.

Στην μελέτη των Lenz, R., Sarens, G., & Jeppesen, K. K. (2018), καθώς η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου εξακολουθεί να θεωρείται, σε μεγάλο βαθμό, ως «μαύρο κουτί» στην ακαδημαϊκή έρευνα, οι σχετικές εμπειρικές μελέτες βασίζονται σε αυτοαξιολογήσεις των εσωτερικών ελεγκτών και στις απόψεις άλλων ενδιαφερομένων εξετάζονται μέσω ενός «φακού της αποτελεσματικότητας». Αυτό το άρθρο εξετάζει την εμπειρική βιβλιογραφία σχετικά με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου που έχει δημοσιευθεί από την τελευταία αναθεώρηση του ορισμού του εσωτερικού ελέγχου το 1999, χρησιμοποιώντας τις προοπτικές της νέας θεσμικής θεωρίας και της θεσμικής επιχειρηματικότητας ως πλαίσιο, αναγνωρίζοντας έτσι την ένταση μεταξύ των θεσμικών δυνάμεων και τον ρόλο της υπηρεσίας. Σε περιπτώσεις όπου οι ισομορφικές δυνάμεις έρχονται σε σύγκρουση με άλλες οργανωτικές απαιτήσεις, η υπηρεσία chief auditing executives (CAE) μπορεί να είναι μια λύση που επιτρέπει την τοπική προσαρμογή (θεσμική επιχειρηματικότητα). Η ικανότητα να εκμεταλλευτεί πλήρως το δυναμικό της αντιπροσωπείας είναι μια ευκαιρία για το CAE να προσαρμόσει και να προωθήσει τον ρόλο του ΙΑ στο συγκεκριμένο οργανωτικό του πλαίσιο.

Στην έρευνα του Ταχυνάκη και Ζαφειράκου (2007), εξετάστηκε η μέθοδος σύστασης ενός Εσωτερικού Ελέγχου και στις υπηρεσίες που έχει την δυνατότητα να προσφέρει σε μία οικονομική οντότητα. Το αποτέλεσμα έδειξε ότι μόλις το 31,7% των επιχειρήσεων θα δημιουργούσαν αυτό το τμήμα ελέγχου αυτοβούλως, καθώς το 68,3% από αυτές θα το έκαναν βάση νομοθεσίας. Ένα ακόμα τους εύρημα βάση του ερωτήματος αν εκτός τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου εντός της ίδιας της εταιρίας, θα συνεργάζοντουσαν ταυτόχρονα και με ελεγκτική εταιρία, το 51,67% απάντησε θετικά καθώς το 48,33% διαφώνησε. Μερικοί από τους λόγους διαφωνίας είναι α) η προσφορά ελεγκτικής ποιότητας, β) η επικέντρωση της διοίκησης στις βασικές λειτουργίες της εταιρίας και γ) η εξασθένιση ανεξαρτησίας των ορκωτών ελεγκτών και της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Παρόλα αυτά βρέθηκε ότι αμφισβήτηση της αξιοπιστίας και της ανεξαρτησίας αυτών, έγκειται μόνο όταν τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος γίνεται από το ίδιο άτομο. Συνοψίζοντας την

έρευνα, βγαίνει το συμπέρασμα ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί τα θεμέλια μιας αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης, όπως επίσης να είναι και ένα αναπόσπαστο κομμάτι της, καθώς προτείνεται η επέκτασή του σε μικρές οντότητες, γιατί με τον τρόπο αυτό θα γίνου ικανότερες στην άντληση πόρων για νέα επενδυτικά σχέδια με στόχο την μεγέθυνσή τους και σε ευρύτερη κλίμακα θα θεωρηθεί και όφελος προς την ίδια οικονομική πορεία της χώρας.

Οι Pop, A., Boşa-Avram, C., & Boşa-Avram, F. (2008) στην μελέτη τους παρουσίασαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου όπως και την μεταξύ τους σχέση. Οι ομοιότητες που εντοπίστηκαν μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου είναι :

- Τόσο το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου όσο και του εξωτερικού ελέγχου διέπονται από ένα σύνολο διεθνών προτύπων που εκδίδονται από τον επαγγελματικό οργανισμό ειδικά για κάθε επάγγελμα. Τα διεθνή πρότυπα περιλαμβάνουν τα επαγγελματικά πρότυπα και τον κώδικα δεοντολογίας.
- Ο **κίνδυνος** είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο κατά την διαδικασία σχεδιασμού τόσο για εσωτερικούς όσο και για εξωτερικούς ελεγκτές.
- Και για τα δύο επαγγέλματα, η **ανεξαρτησία** του ελεγκτή είναι πολύ σημαντική.
- Ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος ενδιαφέρονται τόσο για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου του οργάνωση
- Και οι δύο έλεγχοι ενδιαφέρονται για τη μεταξύ τους συνεργασία εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.
- Και για τις δύο λειτουργίες, τα αποτελέσματα της δραστηριότητάς τους παρουσιάζονται μέσω εκθέσεων ελέγχου

Στην συνέχεια διατυπώνονται οι διαφορές μεταξύ των δύο, μερικές εκ των οποίων αναφέρονται:

- Στην θέση τους μεταξύ της οικονομικής μονάδας. Ο εσωτερικός έλεγχος και κατά συνέπεια οι ελεγκτές, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ίδιας της επιχείρησης, Οι στόχοι τους καθορίζονται από επαγγελματικά πρότυπα, το διοικητικό συμβούλιο και τη διοίκηση. Ενώ, Οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν αποτελούν μέρος του οργάνωση, αλλά ασχολούνται με αυτήν και οι στόχοι τους καθορίζονται κυρίως από το καταστατικό της υπό έλεγχο εταιρίας.
- Ο σκοπός τους. Το αντικείμενο εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή είναι περιεκτικός. Εξυπηρετεί την οργάνωση βοηθώντας την να πραγματοποιήσει τους στόχους της και τη βελτίωση των λειτουργιών της, την διαχείριση των κινδύνων, και τέλος την εσωτερική της διακυβέρνησης. Σκεπτόμενοι όλες τις πτυχές της οργάνωσης, τόσο σε χρηματοοικονομικό και όχι επίπεδο, οι εσωτερικοί ελεγκτές επικεντρώνονται σε μελλοντικά γεγονότα ως αποτέλεσμα της συνεχούς τους επανεξέτασης και αξιολόγησης αναφορικά στις ελεγκτικές τους διαδικασίες. Αντιθέτως η πρωταρχική αποστολή του εξωτερικού ελεγκτή είναι να παρέχει μια ανεξάρτητη γνώμη για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης ετησίως.
- Στην ανεξαρτησία τους. Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να είναι ανεξάρτητος από τις ελεγχόμενες δραστηριότητες. Ενώ ο εξωτερικός έλεγχος είναι ανεξάρτητος από την ελεγχόμενη επιχείρηση.
- Στην προσέγγιση τους στον εσωτερικό έλεγχο. Ο εξωτερικός καθοδηγείται με το επίπεδο σημαντικότητας (ουσιώδους σφάλματος) (**materiality**), η οποία τους επιτρέπει να εξαλείψουν εκείνα τα λάθη που είναι χαμηλής σημαντικότητας και κινδύνου.
- Στο πεδίο εφαρμογής τους. Ο εσωτερικός έλεγχος καλύπτει όλες τις διαδικασίες της επιχείρησης, ενώ ο εξωτερικός καλύπτει μόνο διαδικασίες που έχουν συνεισφορά στο οικονομικά αποτελέσματα και τις επιδόσεις του οργανισμού.
- Στην συχνότητα του ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με συγκεκριμένες αποστολές που

καθορίζονται ανάλογα με το επίπεδο των κινδύνων που εντοπίζονται για κάθε ελεγχόμενη οντότητα. Ο εξωτερικός έλεγχος είναι μια δραστηριότητα με ετήσια συχνότητα, κατά κανόνα, στο τέλος του έτους.

Οι Chang, Y. T., Chen, H., Cheng, R. K., & Chi, W. (2019) σε ένα δημοσίευμά τους, αναφέρουν ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου (IAF) βοηθά τη διοίκηση στη βελτίωση των εσωτερικών ελέγχων σχετικά με τις λειτουργίες, την υποβολή εκθέσεων και τη συμμόρφωση. Ενώ πολλές μελέτες εξετάζουν τη συσχέτιση μεταξύ της IAF και του εσωτερικού ελέγχου επί της χρηματοοικονομικής αναφοράς (ICFR), λίγα είναι γνωστά για τον εσωτερικό έλεγχο των λειτουργιών και τη συμμόρφωση. Χρησιμοποιώντας ένα μοναδικό σύνολο δεδομένων από την Ταιβάν, αυτό το έγγραφο εξετάζει τη συσχέτιση μεταξύ της ποιότητας της IAF και των ελλείψεων εσωτερικού ελέγχου στις λειτουργίες και τη συμμόρφωση. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι μια μεγαλύτερη ομάδα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να βελτιώσει την απόδοση εσωτερικού ελέγχου τόσο για τις λειτουργίες όσο και για τη συμμόρφωση, ενώ η ικανότητα του εσωτερικού ελεγκτή συνδέεται θετικά με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου στη συμμόρφωση, αλλά όχι με τις λειτουργίες. Αυτή η μελέτη συμβάλλει στη βιβλιογραφία ρίχνοντας φως στους καθοριστικούς παράγοντες για την επίτευξη των στόχων λειτουργιών και συμμόρφωσης. Παρέχει επίσης σημαντικές επιπτώσεις για τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους επαγγελματίες, καθώς ο έλεγχος μιας εταιρείας στις λειτουργίες και η συμμόρφωση μπορεί να επηρεάσει αμοιβαία το ICFR και τελικά την επιχειρηματική της επιτυχία.

Οι Kotb, A., Elbardan, H., & Halabi, H. (2020), στο άρθρο τους *Mapping of internal audit research: a post-Enron structured literature review*, εξετάζουν το πεδίο του εσωτερικού ελέγχου μετά την Enron, για να αποκτήσουν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο έχει αναπτυχθεί ο εσωτερικός έλεγχος, καθώς προσφέρει μια κριτική για την έρευνα μέχρι σήμερα και εντοπίζει τρόπους στους οποίους η μελλοντική έρευνα μπορεί να βοηθήσει εκ των προτέρων στην ανάπτυξη του εσωτερικού ελέγχου.

Οι Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., & Tsikalakis, K. (2020), με κύριο σκοπό της μελέτης τους, την εξέταση του συνεχή ελέγχου στην ψηφιακή εποχή από την οπτική γωνία του υπαλλήλου του ελεγκτικού γραφείου. Διερευνά επίσης σύγχρονους παράγοντες που επηρεάζουν τον συνεχή έλεγχο, καθώς και τις τεχνικές που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή του. Βάση των ευρημάτων τους, όπως αναμενόταν, οι τεχνολογικές εξελίξεις είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού ψηφιακού συστήματος σύστημα ελέγχου. Ο αντίκτυπος των μέτρων προστασίας δεδομένων από επιθέσεις στον κυβερνοχώρο καθώς και οι δεξιότητες των εργαζομένων και η υψηλή και συνεχής εκπαίδευση κρίθηκε σημαντική. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην προετοιμασία και την δημιουργία εικονικών ομάδων ελέγχου. Το γεγονός ότι η ψηφιακή εποχή είναι ακόμη εκκολαπτόμενη με τα τελικά της αποτελέσματα να μην είναι καθαρά, καθιστά δύσκολη την παραγωγή ακριβών προβλέψεων και την εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπλέον, υπάρχει ανάγκη να γίνει έρευνα σημαντικών ενδιαφερομένων σε άλλες χώρες εκτός Ελλάδας, σύμφωνα με την παραγωγή γενικευμένων αποτελεσμάτων. Παρόλα αυτά, οι ενέργειες που λαμβάνονται από τις εταιρείες για τη διασφάλιση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και τη δημιουργία εικονικών ομάδων ελέγχου, βρέθηκαν να είναι εξαιρετικά σημαντικές για την εφαρμογή μιας διαδικασίας ελέγχου σε πραγματικό χρόνο. Παράγοντες όπως το κόστος και ο χρόνος παίζουν σημαντικό ρόλο στη βελτιστοποίηση του εσωτερικού συνεχούς ελέγχου. Οι τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδυασμό με την προσεκτική, στρατηγική και ανά περίπτωση εφαρμογή έχουν δυνατότητα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας παλαιότερων μεθόδων, καθώς υπάρχει και η θετική τάση του προσωπικού να υιοθετεί τεχνολογία και σύγχρονες τεχνικές καταδεικνύοντας πώς μπορούν να ξεπεραστούν οι δυσκολίες υλοποίησης μέσω του επαναπροσδιορισμού και του προγραμματισμού ενός οργανισμού στόχους και εκπαίδευση του προσωπικού της.

Ο κ. Χρήστος Νεγκάκης και ο κ. Παναγιώτης Ταχυνάκης (2017), “*Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος: Θεωρία και Εφαρμογές*” επισημαίνουν τις θεμελιώδεις αρχές και τους κανόνες της λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος ορίζοντας την Ελεγκτική Επιστήμη καθώς και με μία διεξοδική ανάλυση καλύπτουν τις ελεγκτικές διαδικασίες από την πλευρά του Εσωτερικού, Εξωτερικού και Φορολογικού ελέγχου. Τέλος,

προσδιορίζουν τα βήματα διενέργειας του εσωτερικού ελεγκτικού έργου και τον τρόπο με τον οποίο ο ελεγκτής επιλέγει το δείγμα στο οποίο θα ασκήσει τον έλεγχό του.

Σύμφωνα με το Chartered Institute of Internal Auditors (2018) υπάρχουν οι ακόλουθες σημαντικές διαφορές στη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Ειδικότερα, οι εσωτερικοί και εξωτερικοί έλεγχοι είναι βασικά στοιχεία για την αποτελεσματική λειτουργία της οργάνωσης. Πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα και αντικειμενικά και οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι επαρκώς εκπαιδευμένοι και να συμμορφώνονται με τα σχετικά πρότυπα. Στην έκθεση αυτή αναφέρονται επίσης τα βασικά στοιχεία του ελέγχου που διακρίνονται σε δύο τύπους διαβεβαίωσης που παρέχει ο εξωτερικός ελεγκτής. εγγύηση προς τους μετόχους ή τους επενδυτές, δηλαδή εκτός διοίκησης, ενώ ο εσωτερικός ελεγκτής, από την άλλη πλευρά, παρέχει στην εταιρεία διαβεβαίωση προς το διοικητικό συμβούλιο και τους ελεγκτές στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της διοίκησης. Μια άλλη διαφορά είναι ότι οι εξωτερικοί έλεγχοι διασφαλίζουν την σωστή απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων, ενώ από την άλλη πλευρά, ο εσωτερικός έλεγχος καλύπτει όλες τις κατηγορίες κινδύνων και αποσκοπεί στη διασφάλιση της ορθής και αποτελεσματικής διαχείρισής τους. Η μεθοδολογία εσωτερικού ελέγχου έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να διασφαλίζει ότι η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου είναι σε θέση να εντοπίζει και να διορθώνει απάτες και άλλες παρατυπίες, ενώ η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να διασφαλίζει ότι οι κίνδυνοι αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά όταν και εφόσον προκύπτουν. Με βάση τους ανωτέρω παράγοντες, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, μολονότι τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί έλεγχοι αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την αποτελεσματική διαχείριση μιας επιχείρησης, υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ τους.

Οι Turetken, O., Jethefer, S., & Ozkan, B. (2020), στην έρευνα τους, θέτουν ως στόχο την εισαγωγή ενός πλαισίου, που παρουσιάζει πώς μπορεί να λειτουργήσει η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου και ποιοι παράγοντες είναι διαθέσιμοι για να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα. Οι εσωτερικοί έλεγχοι έχουν γίνει μια

από τις βασικές πρακτικές για τους οργανισμούς να ελέγχουν την τήρηση των διαδικασιών τους σε τυπικές διαδικασίες και κανονισμούς. Ωστόσο, είναι δύσκολο για τους οργανισμούς να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων και να κατανοήσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του ελέγχου. Σε μια ενδελεχή ανάλυση των σχετικών μελετών, οδήγησε σε έναν ολοκληρωμένο κατάλογο δεικτών που χρησιμοποιούνται για τη λειτουργικότητα της αποτελεσματικότητας του ελέγχου και έναν κατάλογο πιθανών παραγόντων επιρροής. Οι ερευνητές θα πρέπει να θεωρήσουν αυτή τη μελέτη ως μια περιεκτική πηγή που προσφέρει δείκτες σχετικά με τους παράγοντες που διερευνώνται στη βιβλιογραφία και μια βάση για μελλοντική έρευνα σε αυτόν τον τομέα για την αντιμετώπιση των κενών που εντοπίζονται. Η επίγνωση σχετικά με το πώς μπορεί να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων και οι παράγοντες που μπορούν ενδεχομένως να επηρεάσουν αυτήν την αποτελεσματικότητα, μπορεί να βοηθήσει τους οργανισμούς να κατανοήσουν την τρέχουσα απόδοσή τους και τελικά να τη βελτιώσουν στο μέλλον.

Τέλος, σε μία έρευνα των Hategan, C. D., Pitorac, R. I., & Crucean, A. C. (2022), το ξεκίνημα του COVID-19 επηρέασε σημαντικά την δουλειά των λογιστών και των ελεγκτών όπως και τις ρυθμιστικές αρχές, καθώς καλούνταν να προσαρμοστούν στην τρέχοντα κατάσταση και να βρουν άμεσες λύσεις για υψηλού επιπέδου αναφορές και ελεγκτικά πρότυπα. Οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 στις οικονομικές καταστάσεις, που επηρεάζουν το έργο των ελεγκτών, σχετίζονται με αλλαγές στα σχέδια ελέγχου, αναθεώρηση εντοπισμένων κινδύνων, αξιολόγηση λογιστικής εκτιμήσεις και πολιτικές και οποιεσδήποτε άλλες δυσκολίες προέκυψαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Κατά τη διάρκεια αυτής της πανδημικής περιόδου, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ελεγκτές μπορούσαν να βλάψουν την ποιότητα του οικονομικού ελέγχου από την αδυναμία δημιουργίας επαρκών ελεγκτικών τεκμηρίων, μια περίπλοκη αξιολόγηση για την συνεχιζόμενη δραστηριότητα της υπό έλεγχο οικονομικής μονάδας, αναφορές για μεταγενέστερα γεγονότα και αναφορές επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου βασικών θεμάτων ελέγχου (**Key Audit Matters : KAM**) για τον COVID-19 στην έκθεση του ελεγκτή.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ & ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, η Ελεγκτική είναι αδιαμφισβήτητα ένας από τους σημαντικότερους και ενδιαφέροντες κλάδους της λογιστικής επιστήμης, που ευρήματα για την προέλευση της διακρίνονται πολλά χρόνια πριν. Ένα παράδειγμα είναι αυτό από την αρχαία Αίγυπτο 3000 Π.Χ., οι Νινευίτες, που χρησιμοποιούσαν εμπορικούς νόμους για τον καθορισμό της πραγματοποίησης εμπορικών συναλλαγών. Μετέπειτα παρατηρείται στην Αρχαία Αθήνα, όπου γινότουσαν προσπάθειες καταγραφής δημοσίων οικονομικών για την επίτευξη του ελέγχου και η παρακολούθηση αυτού του συστήματος ελέγχου, επιτυγχανόταν από ένα σώμα λογιστών. Τέλος, στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία που παρατηρείται σε μια πιο εξελιγμένη μορφή, καθώς ανατέθηκε σε ειδικά άτομα, τους ύπατους, που θα ανέφεραν αποκλείστηκα στην Σύγκλητο για έγκριση και μη δαπανών για δημόσια έργα, που όμως δυστυχώς μετά την πτώση της άφησε στάσιμη την εξέλιξη της επιστήμης αυτής. Τι προκάλεσε όμως την ανάγκη της δημιουργίας αυτής της επιστήμης; Η απάντηση είναι απλή, η σωστή παρακολούθηση και πληροφόρηση οικονομικών πληροφοριών, που σαν αποτέλεσμα δίνει σε τρίτους πληροφόρηση και κατανόηση για την πορεία της οικονομίας.

Με το πέρασ του χρόνου, εξελίσσεται όλο και περισσότερο, πόσο μάλλον τα τελευταία χρόνια, καθώς οι οικονομικές οντότητες έχουν την τάση ολοένα και να μεγαλώνουν και να αναπτύσσονται, και έτσι αποκτούν πιο περίπλοκες διαδικασίες παρακολούθησης τους, πράγμα που ωθεί σε μεγαλύτερη ανάγκη ολοκληρωμένων

συστημάτων παροχής των οικονομικών τους πληροφοριών, καθώς πολλοί είναι οι ενδιαφερόμενοι, όπως μέτοχοι και επενδυτές, που θα ήθελαν αξιόπιστα δεδομένα για την πορεία των οικονομικών μονάδων.

3.2 ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σύμφωνα με την Αμερικάνικη Ένωση Λογιστικής, η ελεγκτική ορίζεται ως μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων που αφορούν όχι μόνο σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών αλλά και γεγονότων με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες». Επιπλέον σαν αντικείμενο της ορίζεται ο έλεγχος με στόχο: α) την πρόσληψη, αποκάλυψη ή καταστολή ηθελημένων ή και όχι λογιστικών λαθών και β) την πιστοποίηση αξιοπιστίας των οικονομικών δεδομένων, της πιστοληπτικής ικανότητας και τέλος την ορθή εφαρμογή φορολογικών διατάξεων.

Το 1964 ο Mattingly, θεσπίζει σαν αντικείμενο της Ελεγκτικής τα ελεγκτικά πρότυπα για τη διασφάλιση της ακρίβειας των λογιστικών βιβλίων και των οικονομικών καταστάσεων, των οικονομικών μονάδων. Η διαδικασία ελέγχου περιλαμβάνει την επαλήθευση της ακρίβειας των βιβλίων και των δικαιολογητικών, την υποβολή αιτημάτων για πληροφορίες και τη διενέργεια δοκιμαστικών επαληθεύσεων. Αυτό βοηθά να διασφαλιστεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις που παρουσιάζονται στους επενδυτές είναι ακριβείς.

Τέλος ο Έλληνας καθηγητής Τσιμάρας το 1956, διατύπωσε ότι η Ελεγκτική είναι το σύνολο των αρχών, κανόνων και ενεργειών κατά των οποίων- απορρέουν από βαθιά γνώση της οικονομικής των Εκμεταλλεύσεων (Επιχειρήσεων), της Λογιστικής και του Δικαίου (Εμπορικού, Αστικού, Φορολογικού) διενεργείται η εξέλεγχξης (Verification) εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και συναφών στοιχείων, προς διαπίστωση πράξεων ή παραλείψεων και συναγωγή αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικών προς την διοίκηση της οικονομικής μονάδας.

Καταλήγουμε λοιπόν στο ότι ως αντικείμενό της Ελεγκτικής ορίζεται ο έλεγχος διαδικασιών και μεθόδων που εφαρμόστηκαν από την υπό έλεγχο επιχείρηση κατά την διάρκεια του διαχειριστικού έτους.

Ποιος είναι ο βασικός της σκοπός;

Βασικοί σκοποί του ελέγχου συμπερασματικά με τις άνω μελέτες, προκύπτει ότι είναι :

1. Η ανίχνευση και η πρόληψη λογιστικών λαθών, εκούσιων ή ακούσιων
2. Η διερεύνηση αποκάλυψη και καταστολή ηθελημένων και μη σφαλμάτων ως προς τις διαδικασίες
3. Η έγκριση, η ανάλυση και ο σχολιασμός της ακρίβειας και της πιστότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολό τους
4. Η αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην επιχείρηση
5. Η πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων,
6. Η επισήμανση ατελειών και ο καθορισμός των αδυναμιών του συστήματος σε όλο το κύκλωμα, επιχειρηματικής και διαχειριστικής απεικόνισης.
7. Η στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης όλων των απαιτήσεων της οικονομικής μονάδας, ώστε να υπολογιστούν πιθανές επισφάλειες και να καταστεί με τον τρόπο αυτό δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων.

Παρόλα αυτά, ο έλεγχος δεν είναι ίδιος για κάθε οικονομική οντότητα, καθώς ποικίλει ανάλογα με την περιοδικότητα, το εύρος, το σκοπό και την ιδιότητα του ελεγκτή. Συγκεκριμένα :

➤ Αν η εξάρτηση του ελεγκτή είναι από την ίδια την επιχείρηση ή εξωτερικά τότε:

A) **Εσωτερικός έλεγχος** για τον ελεγκτή που έχει και την ιδιότητα του υπαλλήλου μέσα στην ελεγχόμενη εταιρία, καθώς είναι υποχρεωμένος να υπακούει στον εσωτερικό κανονισμό και στις υποδείξεις της διοίκησης, που κάποιες από αυτές αποκλίνουν από τα γενικά ελεγκτικά πρότυπα

B) **Εξωτερικός έλεγχος**, ονομάζεται ο έλεγχος που γίνεται από ένα πρόσωπο είτε φυσικό είτε νομικό έξω από το περιβάλλον της υπό έλεγχο οικονομικής οντότητας, χωρίς να έχει κάποια εξαρτημένη σχέση με αυτήν. Κύριο μέλημά του είναι η συμμόρφωση των οικονομικών καταστάσεων με τις γενικές αρχές της λογιστικής και προτύπων.

➤ Ανάλογα με το εύρος οι έλεγχοι χωρίζονται σε:

α) **Γενικοί έλεγχοι**: καλούνται αυτοί που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα ΔΠΕ με στόχο την έκφραση γνώμης για την ορθή απεικόνιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση διαδικασιών για την επίτευξη των στόχων της.

β) **Ειδικοί έλεγχοι**: είναι αυτοί που πραγματοποιούνται για συγκεκριμένους λογαριασμούς, τομείς και διαδικασίες της εταιρίας, σε ανύποπτο χρόνο για την αποκάλυψη λαθών εσκεμμένων ή μη, στην τήρηση διαδικασιών και λογαριασμών.

➤ Ανάλογα με την περιοδικότητα, χωρίζονται σε :

α) **Μόνιμους** : όπου πραγματοποιούνται καθ' όλη την διάρκεια της χρήσης

β) **Τακτικούς** : αυτοί που γίνονται σε τακτικά χρονικά διαστήματα (τρίμηνο, εξάμηνο, έτος)

γ) **Έκτακτους** : αυτοί που πραγματοποιούνται σε ανύποπτο χρονικό διάστημα.

➤ Ανάλογα με το σκοπό τους διακρίνονται σε:

α) **Προληπτικούς**, με σκοπό την πρόληψη λαθών και σε β) **Κατασταλτικούς** οι οποίοι γίνονται μετά το πέρας διαδικασιών με στόχο την εύρεση και καταστολή ηθελημένων ή και μη σφαλμάτων.

➤ Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο που τους διέπει, χωρίζονται σε:

α) **Υποχρεωτικούς**: όσοι επιβάλλονται από νόμο

β) **Προαιρετικοί**: αυτοί που επιβάλλονται από την ίδια την διοίκηση ή τους μετόχους.

➤ Παράλληλα μια ακόμα διάκριση είναι, ανάλογα με τον τομέα που εξετάζεται, δηλαδή:

α) **Διαχειριστικοί** : είναι όσοι έχουν ως αντικείμενο την διαχείριση των οικονομικών της εταιρίας

β) **Διοικητικοί**: είναι αυτοί που έχουν ως τομέα εξέτασης την διαπίστωση ορθής και πιστής εφαρμογής των προβλεπόμενων διαδικασιών

γ) **Φορολογικοί**: είναι όσοι αποσκοπούν στην ορθή τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας και των φορολογικών υποχρεώσεων

Έτσι λοιπόν, σχηματίζεται μια γενική εικόνα αναφορικά με τον Ελεγκτικό κλάδο, τον σκοπό του και της κατηγορίες ελέγχου που πηγάζουν από αυτόν. Στην συνέχεια θα εμβαθύνουμε σε μια γενική εικόνα για τον Εσωτερικό έλεγχο και τα στοιχεία που τον περιβάλλουν καθώς επίσης και πώς επηρεάστηκε από τις αλλαγές της σημερινής οικονομίας και των γεγονότων. Στην συνέχεια θα κάνουμε και μια αναφορά για τον Εξωτερικό έλεγχο και ποια είναι τα στοιχεία τα οποία τους ενώνει.

3.3 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Όπως αναφέρθηκε ήδη, η πάροδος του χρόνου οδήγησε την εξέλιξη του Ελεγκτικού Κλάδου ολοένα και περισσότερο, καθώς ήταν αναγκαία η δημιουργία τέτοιων συστημάτων για την καλύτερη απορρόφηση οικονομικών πληροφοριών. Έτσι συνδυαστικά με την πολυπλοκότητα και τις ανάγκες των εταιριών δημιουργείται ένα πολύτιμο εργαλείο για τον ελεγκτικό κλάδο, ο Εσωτερικός Έλεγχος.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος, ο **Εσωτερικός Έλεγχος** ορίζεται μια ανεξάρτητη και αντικειμενική διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Συνεισφέρει στον οργανισμό στην επίτευξη των επιχειρησιακών σκοπών του, υιοθετώντας μία συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Πέραν βέβαια της πρόληψης λαθών και επίτευξη στόχων της εταιρίας, ο Εσωτερικός Έλεγχος, συμβάλει σημαντικά στον διαχωρισμό αρμοδιοτήτων σε μια οικονομική μονάδα, για μια αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία, δημιουργώντας υψηλό ανταγωνισμό και αξιοπιστία απέναντι σε άλλες επιχειρήσεις. Η έκταση του Εσωτερικού Ελέγχου, διαφοροποιείται από οργανισμό σε οργανισμό καθώς η φύση και οι σκοποί της επιχείρησης, είναι αυτά που θα καθορίσουν τις συνθήκες. Για παράδειγμα αλλιώς είναι από Ιδιωτικό-Δημόσιο, από μια μεγάλη σε σύγκριση με μια μικρομεσαία και διαφορετικό εσωτερικό έλεγχο θα έχουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε σχέση με τις εμπορικές επιχειρήσεις.

Παρακάτω θα διερευνήσουμε αναλυτικότερα το πεδίο εφαρμογής, τα οφέλη και γενικά όσα αφορούν τον εσωτερικό έλεγχο, συμπληρώνοντας με στοιχεία εσωτερικών ελέγχων από διαφορετικές επιχειρήσεις όπως επίσης και πως η πανδημία του Covid-19 επηρέασε τους δύο ελέγχους.

3.4 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Σκοπός της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου, είναι να παρέχει εξειδικευμένα και επιστημονικά τεκμηριωμένων υπηρεσιών προς την διοίκηση της επιχείρησης για την ορθή και αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων της παρέχοντας της αναλύσεις, εκτιμήσεις, συστάσεις και παρατηρήσεις για τις λειτουργίες της οικονομικής μονάδας.

Ο βασικότερος στόχος του, είναι η διαμόρφωση του συστήματος διαδικασιών της επιχείρησης, σύστημα το οποίο αποβλέπει στην κατάλληλη οργάνωση των οικονομικών, λογιστικών και μηχανογραφικών και λοιπών υπηρεσιών της επιχείρησης, στην κατάλληλη κατανομή των αρμοδιοτήτων των υπαλλήλων που εργάζονται μέσα σε αυτήν, στην προστασία περιουσιακών στοιχείων της ίδιας της επιχείρησης, στην εξασφάλιση αξιοπιστίας και ακρίβειας τόσο των λογιστικών της εγγραφών όσο και στα βιβλία της, τέλος στην αποδοτική λειτουργία της επιχείρησης εξασφαλίζοντας την ανταγωνιστικότητα και την βιωσιμότητά της.

3.5 ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Οι αρμοδιότητες τις οποίες απορρέουν από ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι:

- Αν η επιχείρηση ακολουθεί τις θεσπισμένες διαδικασίες διοίκησης και οικονομικής δραστηριότητας, όπως επίσης την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία για τις πληροφορίες που εξάγονται.
- Υποβάλλει συστάσεις και προτάσεις και μεριμνά για την επίτευξη στόχων που έχει ορίσει η επιχείρηση
- Ελέγχει την πληρότητα, την ακρίβεια και την αξιοπιστία των συνολικών στοιχείων (Λογιστικές εγγραφές, Βιβλία, Οικονομικές Καταστάσεις)

- Αξιολογεί τον βαθμό πιστής εφαρμογής και συμμόρφωσης με την παρούσα νομοθεσία, πάνω στα σχέδια δράσης, αποφάσεων και διαδικασιών που καθιερώθηκαν από την διοίκηση.
- Αξιολογεί την συνεργασία και την επικοινωνία ανάμεσα σε όλα τα τμήματα της εταιρίας
- Ελέγχει πολιτικές αναφορικά με προσλήψεις, αξιολογήσεις και προαγωγές
- Εντοπίζει και υποδεικνύει σημεία που επιδέχονται βελτίωση, συγκρίνοντας τα κόστη των τμημάτων με τον προϋπολογισθέν κόστος.
- Αξιολογεί την απόδοση των επενδύσεων
- Εξετάζει συνεχώς την διαχείριση επιχειρηματικού κινδύνου, ανακαλύπτοντας τα αίτια πρόκλησης του και προτείνει μέτρα αντιμετώπισης.
- Αξιολογεί τις καθιερωμένες διαδικασίες ορισμένες από την διοίκηση, για την εξασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας και όπου κρίνεται απαραίτητο, να επιβεβαιώνει την ύπαρξή τους.
- Εκτελεί ελέγχους ειδικού σκοπού, με εντολές διοίκησης
- Συνεργάζεται με την διοίκηση καθώς και τους εξωτερικούς ελεγκτές, στο σχεδιασμό καθώς και την διεξαγωγή τακτικών και έκτακτων ελέγχων
- Οργανώνει, σχεδιάζει, αναπτύσσει και εφαρμόζει λειτουργίες και διαδικασίες μιας οντότητας.
- Διενεργεί έλεγχο για την τήρηση δεσμεύσεων
- Ελέγχει την νομιμότητα των αμοιβών και πάσης φύσεως παροχών
- Ελέγχει τις συναλλαγές της εταιρίας με τις συνδεδεμένες εταιρίες σε αυτήν και τις σχέσεις ανάμεσα τους, όπως και μεταξύ των μελών του ΔΣ της εταιρίας.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πόσο σημαντικός καθίσταται ο εσωτερικός έλεγχος καθώς η επίτευξη των παραπάνω αρμοδιοτήτων, αναπτύσσει ένα επαρκή και ολοκληρωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου βασισμένο στις παρακάτω αρχές:

- Στην επάρκεια λογιστικής και μηχανογραφικής οργάνωσης και υποστήριξης αντίστοιχα.

- Στον σαφή διαχωρισμό των τριών λειτουργιών της επιχείρησης, της συναλλακτικής, διαχειριστικής και λογιστικής. Επιπρόσθετα θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες από την υπηρεσία και να μην συνδέονται με στενό προσωπικό δεσμό
- Τον ορθό καταμερισμό ευθυνών και αρμοδιοτήτων μεταξύ του προσωπικού της επιχείρησης.
- Την καθιέρωση μέτρων για φυσική προστασία των περιουσιακών αντικειμένων
- Άμεση έκδοση στοιχείων για κάθε συναλλαγή, με σωστή αρίθμηση και επικύρωση από το υπεύθυνο άτομο, καθώς και η σωστή τους καταχώριση στα λογιστικά βιβλία
- Πραγματοποίηση ελέγχων ανά σύντομα χρονικά διαστήματα με σκοπό τις φυσικές επαληθεύσεις, από ένα ανεξάρτητο άτομο που δεν θα έχει σχέση με την λογιστική παρακολούθηση.

3.6 ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Όπως διαπιστώσαμε ο Εσωτερικός έλεγχος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των υπηρεσιών μιας επιχείρησης και λειτουργεί στο πλαίσιο που έχει θεσπίσει η διοίκηση. Η εξουσία και η ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή συμβαδίζουν μέσα από τα Διεθνή Πρότυπα Επαγγελματικής Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου, την ισχύουσα νομοθεσία την επιστήμη και την επικρατούσα πρακτική.

Για την αξιολόγηση και την μέτρηση του, έχουν εκδοθεί πρότυπα τα οποία ουσιαστικά καθορίζουν την φύση, την έκταση αλλά και τον σκοπό της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου. Παρακάτω παρατίθενται πέντε από αυτά που αφορούν τον ρόλο και την προσωπικότητα του εσωτερικού ελεγκτή.

3.6.1 Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Ο έλεγχος για να είναι αμερόληπτος και αδιαμφισβήτητος, θα πρέπει ο ελεγκτής που τον διενεργεί να είναι ανεξάρτητος των διαδικασιών και δραστηριοτήτων που ελέγχει. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από :

- Την οργανωτική διάρθρωση, η οποία αναφορικά με το κομμάτι του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να είναι επαρκής. Επιπλέον για την υλοποίηση των καθηκόντων χωρίς παρεμβάσεις, θα πρέπει να είναι η υποστήριξη της ανώτατης διοίκησης.
- Ορθή εκτέλεση των ελεγκτικών τους καθηκόντων και παράλληλα να αποφευχθούν αναταράξεις για προσωπικά τους συμφέροντα. Οι ελεγκτές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη διάφορες απόψεις πάνω στα θέματα, χωρίς όμως αυτό να τους επηρεάζει στην ποιότητα του έργου τους.

3.6.2 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Οι υπηρεσίες που προσφέρει ο εσωτερικός ελεγκτής, πρέπει να διαφυλάσσουν επαγγελματική επιμέλεια:

- Βάση των Προτύπων 1210 & 1220, το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να απαρτίζεται από άτομα με διακεκριμένες γνώσεις ικανότητες και δεξιότητες, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η καλύτερη κάθε φορά έκβαση του ελέγχου
- Κατά το Πρότυπο 1230, ένα στοιχείο που διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η Εποπτεία. Μια συνεχόμενη διαδικασία ανάμεσα στην υπηρεσία του ελέγχου, καθώς ξεκινάει από την αρχή με τον προγραμματισμό, στην συνέχεια

προχωράει με την υλοποίηση του έργου και τελειώνει με τα τελικά πορίσματα που ήταν αποτέλεσμα όλης της διαδικασίας

- Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να λειτουργεί κάτω από τον Κώδικα Δεοντολογίας, καθώς αφορά την συμμόρφωσή του με τα πρότυπα της φερεγγυότητας, αντικειμενικότητας κτλ. βάση του προτύπου 1240.
- Το επαγγελματικό πρότυπο 1250, υπογραμμίζει τα προσόντα καθώς και την εξειδίκευση που πρέπει να έχει ο εσωτερικός ελεγκτής από την πλευρά του.
- Μεγάλο ατού για τους ελεγκτές, θεωρείται η επικοινωνία σύμφωνα και με το πρότυπο 1260. Καθώς πρέπει να διαθέτουν μεγάλη ευχέρεια τόσο στην προφορική τους επικοινωνία όσο και στην γραπτή τους. Με αυτό τον τρόπο γίνονται καλύτερα αντιληπτοί όχι μόνο οι στόχοι και τα αποτελέσματα, αλλά και οι τελικές συστάσεις του ελέγχου.
- Ένας αποτελεσματικός εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να ενημερώνεται για όλες τις εξελίξεις και βελτιώσεις σε πρότυπα και διαδικασίες. Θα πρέπει δηλαδή να έχει μια συνεχή επιμόρφωση βάση του προτύπου 1270
- Τέλος αυτό που θα διακρίνει έναν εσωτερικό ελεγκτή, και όχι μόνο, είναι η συνέπεια και ο επαγγελματισμός που δείχνει. (Πρότυπο 1280)

3.6.3 ΠΛΑΣΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σύμφωνα με το Επαγγελματικό Πρότυπο 1300, ο εσωτερικός έλεγχος είναι αυτός που ενισχύει την επίτευξη των στόχων και επιθυμιών της επιχείρησης, καθώς εξετάζει και αξιολογεί καθ' όλη την διάρκεια της χρονιάς την επάρκεια και την αποδοτικότητα των διαδικασιών που συμβάλουν σε αυτούς. Έτσι, θα πρέπει να παρέχεται μια σχετική διαβεβαίωση πάνω :

- Στην αξιοπιστία και στην φερεγγυότητα των πληροφοριών που συλλέγονται. Η διαβεβαίωση αυτή πηγάζει μέσα από την εξέταση των οικονομικών και διοικητικών υπηρεσιών, καθώς επίσης και μέσα από τα

αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για παρουσίαση, την μέτρηση, την ταξινόμηση και την έκδοση πληροφοριών

- Στην συμμόρφωση, δηλαδή ότι οι εσωτερικές διαδικασίες διέπονται από την εκάστοτε νομοθεσία και κανονισμούς και από σχέδια δράσης.
- Στην διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων, καθώς μέσα στο πλαίσιο της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου, εγκλείεται η αξιολόγηση επάρκειας καταγραφικών μέσων και η πιστοποίηση ύπαρξης αυτών των περιουσιακών στοιχείων.
- Στην αποδοτικότερη και οικονομικότερη διαχείρισης των πόρων της οικονομικής μονάδας.
- Τέλος, στην εκπλήρωση στόχων και σκοπών της επιχείρησης, οι οποίοι τέθηκαν από την διοίκηση

3.6.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Για την ολοκλήρωση του ελεγκτικού έργου, η όλη διαδικασία ξεκινάει από τον σχεδιασμό (για παράδειγμα: τι στόχοι τέθηκαν, ρίσκα που πρέπει να αναγνωριστούν και να αποφευχθούν κτλ.), προχωράει στο στάδιο της εκτέλεσης του ελέγχου και στην συνολική αξιολόγηση της πληροφορίας που αντλήθηκε. Αφού ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες, αναρτιούνται τα αποτελέσματα και τα πορίσματα του ελέγχου βάση του οποίου θα γίνουν και οι σχετικές διορθώσεις, αν προκύπτουν καθώς και ο έλεγχος συμμόρφωσης των διαδικασιών που ακολουθήθηκαν. Πιο αναλυτικά :

- Σύμφωνα με το Επαγγελματικό Πρότυπο, ο σχεδιασμός θα πρέπει να αποτελείτε από πλήρη τεκμηριωμένο πρόγραμμα, το οποίο θα οριοθετεί τους στόχους, την έκταση του, να προσδιορίζει τον τρόπο που εκτελείται ο έλεγχος, καθώς και με ποιόν τρόπο γίνεται η καταγραφή των αποτελεσμάτων.
- Αναφορικά με την αξιολόγηση της πληροφορίας που αντλήθηκε, το πρότυπο ορίζει ότι ο εσωτερικός ελεγκτής αναλύει, ερμηνεύει και

ταξινομεί τις παρέχουσες πληροφορίες, με απώτερο σκοπό την τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων του ελέγχου του .

- Τα αποτελέσματα ελέγχου θα πρέπει να κοινοποιούνται στη διοίκηση της εταιρίας με την υποβολή έκθεσης ελέγχου, γραπτή και υπογεγραμμένη. Πριν όμως την υποβολή της τελικής έκθεσης, οι ελεγκτές οφείλουν να συζητούν τα ευρήματα του ελέγχου με τη διοίκηση.
- Τέλος, σύμφωνα με το πρότυπο, πρέπει να διενεργείται επιβεβαιωτικός έλεγχος από τους εσωτερικούς ελεγκτές, για να αποσαφηνιστεί η συμμόρφωση των εμπλεκόμενων με τις υποδείξεις των παρατηρήσεων και αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τον έλεγχο.

3.6.5 ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Από την σκοπιά του διευθυντή του τμήματος ενός εσωτερικού συστήματος ελέγχου, κατά την διενέργεια της άσκησης των καθηκόντων του σύμφωνα με τα πρότυπα:

- Είναι αυτός που θα μεριμνήσει έτσι ώστε να οι στόχοι της λειτουργίας, η οργανωτική διάρθρωση, οι εξουσίες και τα καθήκοντα των υπαλλήλων να παρουσιάζονται γραπτά. Καθώς στη συνέχεια, πρέπει να το αποδεχτούν και να το εγκρίνουν τα μέλη της διοίκησης.
- Είναι αυτός που θα διεξάγει τα σχέδια δράσης για την επίτευξη των υποχρεώσεων του εσωτερικού ελέγχου
- Είναι αυτός που θα φροντίσει να υπάρχουν γραπτές πολιτικές και διαδικασίες, καθώς μέσω αυτών κατευθύνει το τμήμα ελέγχου.
- Στο πρόγραμμα ελέγχου θα πρέπει να αναγράφεται λεπτομερώς η εργασία κάθε ελεγκτή και θα πρέπει να επιλέγεται το καταλληλότερο άτομο, να παρέχονται οδηγίες και να αξιολογείται η απόδοσή τους, πάντα με την μέριμνα του διευθυντή του τμήματος

- Για την αποφυγή διπλών προσπαθειών και την εξασφάλιση της πλήρους κάλυψης του ελέγχου, βάση του προτύπου, η συνεργασία του εξωτερικού ελέγχου και του εσωτερικού θα πρέπει να είναι άρτια και συντονισμένη, καθώς οι εσωτερικοί οφείλουν να εξυπηρετήσουν το έργο των εξωτερικών ελεγκτών.
- Τέλος, μια τελευταία διαδικασία που έχει ο διευθυντής είναι η εκπόνηση και εφαρμογή ενός συστήματος αξιολόγησης του συνολικού ελεγκτικού έργου του τμήματος του. Έτσι διασφαλίζεται η ποιότητα και η διαβεβαίωση ότι ο έλεγχος συμμορφωνόταν με τα πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου, το εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο και τους κανονισμούς του ίδιου του τμήματος.

3.7 ΒΗΜΑΤΑ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Αν και οι ελεγκτικές διαδικασίες μπορεί να διαφέρουν ως προς το αντικείμενο και τον σκοπό τους, ανάλογα με την οικονομική οντότητα που διενεργούνται, η εφαρμογή τους γίνεται βάση των ιδίων αρχών. Τα βήματα που ακολουθούνται είναι α) η Προκαταρκτική Έρευνα, β) η Σύνταξη του Προγράμματος ελέγχου, γ) η Επιτόπια εργασία, δ) η Έκθεση ελέγχου και τέλος ε) οι Μεταγενέστερες ενέργειες, τα οποία παρακάτω αναπτύσσονται αναλυτικά.

3.7.1 Προκαταρκτική Έρευνα

Το σημείο μηδέν αναφορικά με τον εσωτερικό έλεγχο, καθώς σε αυτό το βήμα απαιτείτε η συγκέντρωση όλων των απαραίτητων πληροφοριών και δεδομένων για τον σχηματισμό ενός ολοκληρωμένου συστήματος ελέγχου, στο οποίο θα αναγράφονται λεπτομερώς οι διαδικασίες που θα τον ακολουθήσουν. Αναφορικά μερικά στάδια της Προκαταρκτικής Έρευνας είναι :

- Η προετοιμασία, δηλαδή i) το άνοιγμα ή ενημέρωση του μόνιμου φακέλου, αν πρόκειται για έλεγχο πρώτη φορά ή επαναλαμβανόμενο, ii) την μελέτη προηγούμενων φύλλων εργασίας και εκθέσεων, iii) την αξιολόγηση της οργάνωσης της υπό έλεγχο επιχείρησης και τέλος iv) την δημιουργία καταστάσεων υπενθύμισης ως σηματοδότη για τους εσωτερικούς ελεγκτές.
- Η διενέργεια συναντήσεων, μεταξύ των ελεγκτών και προϊσταμένων τμημάτων, που εντάσσονται για έλεγχο. Ο υπεύθυνος του ελέγχου πρέπει να ενημερώσει επισήμως τον προϊστάμενο του αντίστοιχου τμήματος, με σκοπό την επεξήγηση του ελέγχου, τον καθορισμό ορισμένων διοικητικών θεμάτων αλλά ταυτόχρονα και την επίτευξη ενός καλού κλίματος συνεργασίας
- Ένα από τα αποτελεσματικότερα μέτρα είναι η καλή γνώση της διοίκησης και του περιβάλλοντος της υπό έλεγχο επιχείρησης. Μια σωστή διοίκηση σου δίνει πρόσβαση τόσο σε γνώση όσο και σε επίβλεψη όλων των δραστηριοτήτων. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή αρνητικών σημείων, όπως για παράδειγμα ανάθεση ευθυνών χωρίς να δίνεται και η ανάλογη εξουσία, δημιουργία αδικαιολόγητου πανικού και φόβου στο προσωπικό κτλ., και προς την αξιολόγηση της διοίκησης καθώς όσο πιο πρόθυμη και συνεργάσιμη είναι τόσο λιγότερη θα είναι και η έκταση του ελέγχου.
- Η εκτίμηση των κινδύνων, ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα, καθώς ο προγραμματισμός του του εσωτερικού ελέγχου διαμορφώνεται κατόπιν της αξιολόγησης των κινδύνων. Επιτυγχάνεται μέσα από επαρκή γνώση και κατανόηση των διαδικασιών και σε συνεργασία με την διοίκηση, για το ποια είναι η στάση της απέναντι στους εγγενείς κινδύνους, διαμορφώνεται μια πλήρη εικόνα για το για το πως θα αντιμετωπιστούν για την επίτευξη των στόχων που θέτουν.

3.7.2 Σύνταξη Προγράμματος ελέγχου

Το δεύτερο βήμα της διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου είναι ο προγραμματισμός του ελεγκτικού έργου, και με βάση της έκτασης του χωρίζεται σε μακροπρόθεσμο πρόγραμμα και σε ετήσιο πλάνο.

Στο *μακροπρόθεσμο πρόγραμμα* περιγράφεται η μορφή και η ουσία του ελέγχου, οι οποίες καθορίζονται με το μέγεθος και τον ρυθμό ανάπτυξης της εταιρίας, την φύση του κλάδου στον οποίο είναι, τις πιο σημαντικές λειτουργίες και εννοείται τους κινδύνους κάθε δραστηριότητας, χωρίς προηγουμένως να έχει γίνει η διαδικασία της Προκαταρκτικής έρευνας.

Σε αντίθεση ο *βραχυπρόθεσμος (ετήσιος) προγραμματισμός*, περιλαμβάνει μια άκρως αναλυτική περιγραφή των εργασιών κάθε ελεγκτικού έργου. Αναλυτικότερα, καθορίζεται αφενός η υπόσταση του ελέγχου και αφετέρου περιγράφονται οι στόχοι του, ορίζονται ο αριθμός των απαραίτητων εργαζομένων για την υλοποίηση του, καθώς και ο συνολικός χρόνος και το κόστος που απαιτούνται.

Επιπλέον, συνήθως στην πρώτη εφαρμογή κάθε προγράμματος γίνεται και παράλληλη αξιολόγηση του προγράμματος ελέγχου, ώστε να προσαρμοστεί λαμβάνοντας υπόψη και με τι έρχεται αντιμέτωπο στην πράξη.

3.7.3 Επιτόπια Εργασία (Field-work)

Η εργασία στην οποία επιτελεί ο εσωτερικός ελεγκτής για να συμπληρώσει τα βήματα τα οποία του υπαγορεύονται από το πρόγραμμα ελέγχου που χρησιμοποιεί. Στο βήμα αυτό περιλαμβάνονται οι εξής έλεγχοι :

- **Οι έλεγχοι διαδικασιών (test of controls)** : σκοπός αυτών των ελέγχων είναι η διασφάλιση αποτελεσματικότητας της λειτουργίας διαδικασιών. Οι έλεγχοι αυτοί αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο αποπροσανατολισμού των

στόχων και σκοπών της οικονομικής οντότητας (control risk) και είναι οι :

- *Έλεγχοι εγκρίσεων (authorization tests)*, για την αξιολόγηση εγκρίσεων κατά των λειτουργιών της επιχείρησης.
  - *Έλεγχοι διενέργειας εργασιών (transaction processing tests)*, με σκοπό την αξιολόγηση ροής των εργασιών στον οικονομικό κύκλο της επιχείρησης
  - *Έλεγχοι διαφύλαξης περιουσίας (physical safeguard tests)*, που στόχο έχουν την επιβεβαίωση κατοχής τους, καθώς και ότι φυλάσσονται και αξιοποιούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.
- **Οι έλεγχοι τεκμηρίωσης εργασιών (substantive tests)** : δημιουργούνται για τον γρηγορότερο εντοπισμό σφαλμάτων από όπου θα προκύψουν και προτάσεις βελτιώσεων. Οι έλεγχοι αυτοί αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο μη ανακάλυψης του σφάλματος (detection risk) και χωρίζονται σε δυο κατηγορίες:
- Στις *αναλυτικές διαδικασίες (analytical procedures)*, στις οποίες εντάσσονται : α) συγκρίσεις διαφορετικών αριθμητικών στοιχείων ,όπως υπόλοιπα λογαριασμών, με αντίστοιχα στοιχεία προηγούμενων χρήσεων του συγκεκριμένου κλάδου της αγοράς και στην συνέχεια επεξηγούνται τυχόν τάσεις και αποκλίσεις, β) ανάλυση αριθμοδεικτών, με την οποία εξετάζεται η αποδοτικότητα, η ρευστότητα και η κεφαλαιακή διάρθρωση της οικονομικής μονάδας και τέλος γ) οι πρόχειροι υπολογισμοί, όπου βάση ορισμένων στοιχείων που έχει ήδη ελέγξει ο ελεγκτής προσπαθεί να εκτιμήσει ένα εύρος μέσα στο οποίο υπάρχουν άλλα μεγέθη
  - Στους *λεπτομερειακούς ελέγχους (test of detail)*. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνεται : α) η παρακολούθηση όλων των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας, με τακτικούς ελέγχους, για την εξακρίβωση και επιβεβαίωση ότι η περιουσιακή κατάσταση της επιχείρησης υφίσταται ακριβώς

όπως είναι αποτυπωμένη στα βιβλία της, β) στην απόκτηση επιβεβαιωτικών επιστολών από ειδικούς στο θέμα που ζητείται η γνώμη τους, είτε αυτοί είναι εντός, είτε στο εξωτερικό περιβάλλον της εταιρίας, γ) η λήψη επιβεβαιωτικών επιστολών από τρίτους, καθώς αυτές αυξάνουν την αποδεικτική ισχύ σε κάθε έλεγχο που διενεργείται, όπως για παράδειγμα οι επιβεβαιωτικές επιστολές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, δ) η διερεύνηση των αναλύσεων σε λογαριασμούς και δεδομένα μιας οικονομικής οντότητας, καθώς εξετάζεται η αποτύπωση τους στα οικονομικά βιβλία της. Περαιτέρω έλεγχος γίνεται: ε) στην συμφωνία λογαριασμών (reconciliations) για κάθε περίπτωση ύπαρξης απαιτήσεων και υποχρεώσεων προς και από την οικονομική μονάδα, σε συνάρτηση με τους πελάτες της, τους προμηθευτές της και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ύψιστης σημασίας θεωρείται και η διαδικασία στ) ελέγχων των παραστατικών (vouching), μια διαδικασία που απαιτεί αρκετό χρόνο για την διεκπεραίωση της και συνήθως, αφού δοθούν οι σαφείς και ακριβείς οδηγίες για αυτήν την διαδικασία, ανατίθεται στους εσωτερικούς ελεγκτές της οικονομικής οντότητας, παράλληλα γίνεται και ζ) η επιβεβαίωση αριθμητικών πράξεων η οποία διενεργείται ταυτόχρονα και συνδυαστικά με τις υπόλοιπες ελεγκτικές διαδικασίες. Τέλος ένας από τους πιο ουσιώδες ελέγχους είναι η) ο διαχωρισμός περιόδων (cut-off), ο οποίος όχι μόνο γίνεται για την επιβεβαίωση της λογιστικής ορθότητας των εγγραφών που πραγματοποιήθηκαν, αλλά και για λόγους διοικητικής πληροφόρησης και σε αρκετές περιπτώσεις για την αποφυγή προστίμων, διασφαλίζοντας έτσι την αυτοτέλεια των οικονομικών περιόδων με την καθοδήγηση που εφαρμόζουν οι νόμοι και κατά προέκταση και η ίδια η διοίκηση της επιχείρησης.

3.7.4 Έκθεση Ελέγχου

Μια από τις κυριότερες πηγές πληροφόρησης αποτελεί αυτή της έκθεσης ελέγχου των εσωτερικών ελεγκτών, τόσο για την αξιολόγηση του έργου τους, όσο για την εκτίμηση του επαγγελματικού τους επιπέδου. Μια διαδικασία με σκοπό την ενημέρωση προς την διοίκηση για τα οικονομικά και όχι μόνο ευρήματα του ελέγχου και στόχο την παρακίνηση της διοίκησης στον εντοπισμό σημείων που θα βελτιώσουν το εσωτερικό σύστημα της επιχείρησης και να προβεί σε αποτελεσματικότερες ενέργειες για την επίτευξη των απαραίτητων αλλαγών για μια πιο εύρυθμη λειτουργία του εσωτερικού περιβάλλοντος της. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, η έκθεση να απαρτίζεται από έναν καθαρό και κατανοητό προσδιορισμό των τυχόν σφαλμάτων που εμφανίζονται ή την βελτίωση σημείων που έγκειται προσοχής, για έναν αποδοτικότερο τρόπο πληροφόρησης. Παράλληλα η αντιπροσωπευτική και πειστική υποστήριξη των συμπερασμάτων, καθώς και παροχή αποδείξεων της σημαντικότητας τους, είναι ο πιο αξιόπιστος και βέλτιστος τρόπος για να επιτευχθεί η πειθώ για τους παραλήπτες της έκθεσης του ελέγχου. Τέλος, η παρουσίαση των προτάσεων του εσωτερικού ελεγκτή προϋποθέτει την δρομολόγηση κατάλληλων ενεργειών στην επίτευξη του προσδοκώμενου αποτελέσματος.

Έτσι λοιπόν το σημείωμα που θα διαβιβάσει ο εσωτερικός ελεγκτής, δεδομένου ότι θα πρέπει να είναι συνοπτικό, θα πρέπει να αναφέρει: i) το ελεγκτικό έργο που εκτέλεσε, ii) τα αποτελέσματα και συμπεράσματα στα οποία κατέληξε, iii) τις διορθωτικές προτάσεις του για την αντιμετώπιση των ευρημάτων τους και τέλος iv) μια καθαρή και κατανοητή της εικόνας του εσωτερικού συστήματος ελέγχου της οικονομικής μονάδας που ελέγχθηκε.

3.7.5 Μεταγενέστερες Ενέργειες (Follow-up)

Με αυτήν την διαδικασία οι εσωτερικοί ελεγκτές κάνουν μια εκτίμηση της επάρκειας, της αποτελεσματικότητας και του χρονικού πεδίου εφαρμογής των ενεργειών που αποφασίζονται από την διοίκηση, ως αποτέλεσμα των πορισμάτων όχι μόνο των εσωτερικών ελεγκτών, αλλά και των εξωτερικών ελεγκτών.

Οι μεταγενέστερες ενέργειες πηγάζουν από την εργασία που διενεργούν οι εσωτερικοί ελεγκτές και συνήθως καταλήγουν σε εκθέσεις ελέγχων. Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της έκθεσης ελέγχου κρίνεται από την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των διορθωτικών μέτρων που λαμβάνονται. Τα διορθωτικά μέτρα πρέπει να επιλέγονται προσεκτικά και να εφαρμόζονται με ακρίβεια για να είναι αποδοτικότερα.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές διαδραματίζουν ισοδύναμο ρόλο στην επιλογή των διορθωτικών μέτρων ως υποβολή προτάσεων για την αντιμετώπιση των ευρημάτων του ελέγχου. Η συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών στην εφαρμογή επιλεγμένων διορθωτικών μέτρων ισοδυναμεί επίσης με την εφαρμογή ενός καλά οργανωμένου και σχεδιασμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ανάλογα με τη σημασία και τα χαρακτηριστικά των ευρημάτων, οι προτεινόμενες διορθωτικές ενέργειες θα μπορούσαν να κυμαίνονται από μικρές έως μεγάλες, μεταξύ άλλων: α) τροποποίηση μιας υπάρχουσας διαδικασίας, β) δημιουργία νέας διαδικασίας λειτουργικής οικονομικής ή πληροφοριακής φύσεως, γ) ανάθεση πρόσθετων ευθυνών, δ) κατάλληλος διαχωρισμός καθηκόντων χωρίς σύγκρουση συμφερόντων, ε) ενσωμάτωση πρόσθετων ή διαφορετικά μέτρα ελέγχου και τέλος στ) υπολογισμός οικονομικών ποσοτήτων.

3.8 ΔΙΚΛΙΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μιας εταιρείας αποτελείται από μηχανισμούς ελέγχου και δικλίδες ασφαλείας που στοχεύουν στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εταιρείας. Ειδικότερα, οι δικλίδες ασφαλείας εσωτερικού ελέγχου χρησιμοποιούνται για την ανάδειξη και αντιμετώπιση των κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσει η εταιρεία και για την αποτροπή της διεύρυνσης τους. Επιπλέον, διενεργούνται με τρεις διαφορετικούς τρόπους : οργανωτικά, προληπτικά και κατασταλτικά για να βοηθήσουν στην ομαλή λειτουργία της εταιρείας. Οι οργανωτικές δικλίδες ασφαλείας εσωτερικού ελέγχου είναι σημαντικές για την οργάνωση των δραστηριοτήτων της εταιρείας και εξετάζονται σε εσωτερικές διαδικασίες και λειτουργίες σε σχέση με τους στόχους του οργανισμού, τους κανονισμούς προσωπικού και τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας. Οι προληπτικές δικλίδες εσωτερικού ελέγχου αφορούν τον εντοπισμό πιθανών σφαλμάτων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την ορθότητα των διαδικασιών της εταιρείας. Τέλος, οι κατασταλτικές δικλίδες είναι παρεμβάσεις εσωτερικού ελέγχου για αποκλίσεις από την ορθή λειτουργία μιας επιχείρησης και τις ενέργειες που μπορούν να γίνουν για την αντιμετώπισή τους.

Για την παραγωγή αναμενόμενων αποτελεσμάτων, οι δικλίδες ασφαλείας του εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει να είναι κατανοητό και αποδεκτό από όλους τους υπαλλήλους της εταιρείας, καθώς και να διακρίνεται από σαφήνεια, πληρότητα, αντικειμενικότητα και επάρκεια σύμφωνα με το εύρος και το πεδίο εφαρμογής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Οι δικλίδες ασφαλείας σε συνάρτηση με τα παραπάνω διακρίνονται σε δυο κατηγορίες, τις γενικές και τις εξειδικευμένες.

3.8.1 Γενικές Δικλίδες Ασφαλείας

Γενικές δικλίδες ασφαλείας σχετίζονται με:

- Η γενική οργανωτική δομή της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων διαφοροποίησης και της θέσπισης πολιτικών και διαδικασιών που διασφαλίζουν ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με το κατάλληλο επίπεδο ευθύνης και εφαρμόζονται και ακολουθούνται με συνέπεια σε όλη την εταιρεία, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο τα στελέχη της εταιρείας και τα καθήκοντα είναι διαχωρισμένα. Ειδικότερα: α) η οργανωτική δομή πρέπει να είναι κατάλληλη αφού ληφθεί υπόψη το μέγεθος και η φύση της αυτοαπασχόλησης της εταιρείας, β) όλοι οι εργαζόμενοι της εταιρείας πρέπει να είναι υπόλογοι για τις πράξεις τους και γ) οι ευθύνες και τα καθήκοντα και τα δικαιώματα κάθε στελέχους πρέπει να είναι σαφή, δ) ο επιμερισμός καθηκόντων είναι χωρισμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να μην επιτρέπει τον αποκλειστικό χειρισμό ενός θέματος ή μιας συναλλαγής σε ένα πρόσωπο. Παράλληλα θα πρέπει ε) η επικοινωνία ανάμεσα στα τμήματα να είναι γρήγορη και με ευκρίνεια στην μετάδοση των οδηγιών και των πληροφοριών, ώστε να καταστεί επαρκής, στ) το προσωπικό θα πρέπει να είναι εξειδικευμένο και να έχει τα απαραίτητα προσόντα για την θέση την οποία έχει, καθώς και να εκπαιδεύεται και να ενημερώνεται συνεχώς για να είναι προετοιμασμένο για μια μελλοντική ανάθεση. Τέλος υποχρεούται ζ) η κατανομή των καθηκόντων να γίνεται έτσι ώστε να διαχωρίζονται οι τρεις βασικές λειτουργίες, της εξουσιοδότησης, της λογιστικής απεικόνισης και της διαφύλαξης, να πραγματοποιούνται από το ίδιο άτομο.
- Την οργανωτική δομή των υπηρεσιών που δημιουργούν και ολοκληρώνουν υπηρεσίες οικονομικής φύσεως. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει α) να συντάσσονται αναλύσεις σε υπολογιστική και πραγματική βάση με διερεύνηση των τυχόν αποκλίσεων, β) να συντάσσονται

περιοδικές οικονομικές εκθέσεις κατά τομέα ευθύνης στις οποίες να εντοπίζονται και να εξηγούνται τα προβλήματα που προκύπτουν, γ) να υιοθετούνται διαδικασίες σύγκρισης των οικονομικών δεδομένων με δεδομένα τα οποία παράγονται από ανεξάρτητες πηγές όπως τις οικονομικές υπηρεσίες, δ) να στελεχώνονται οικονομικές υπηρεσίες με κατάλληλα καταρτισμένο και έμπιστο προσωπικό και τέλος ε) να υιοθετούνται και να εφαρμόζονται κατάλληλες λογιστικές αρχές και διαδικασίες αποτυπωμένες σε εγχειρίδια

- Την διαφύλαξη και την ασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και του πελατολογίου της ή τρίτων. Ειδικότερα θα πρέπει :
α) να θεσπίζονται διασφαλίσεις κατά το έργο του εσωτερικού ελέγχου αναφορικά με την παρουσία των μετόχων της εταιρείας, καθώς και β) να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και διαφάνεια της υπηρεσίας που παρέχεται.

3.8.2 Εξειδικευμένες Δικλίδες Ασφαλείας

Ένα ιδιαίτερο κομμάτι στην διασφάλιση της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου, καθώς η επιλογή των συγκεκριμένων δικλίδων ασφαλείας που θα αναφερθούν παρακάτω δεν αποτελεί εύκολη διαδικασία. Αποτελεί μια συνάρτηση διάφορων παραγόντων όπως για παράδειγμα το κόστος της λειτουργίας τους, τον βαθμό που θα οριστεί για την ασφάλεια, ακόμα και το ενδεχόμενο κάλυψης του κινδύνου με διάφορες διαδικασίες. Έτσι η επιλογή αυτών είναι μια διαδικασία που χρήζει ιδιαίτερη προσοχή ώστε να εξασφαλιστεί η συνεχής προσπάθεια για τη διαφύλαξη της ισορροπίας μεταξύ κόστους του ελέγχου και της ζημίας που πιθανότατα να προκύψει μέσα από τον περιορισμό μερικών ελεγκτικών διαδικασιών.

Οι εξειδικευμένες δικλίδες ασφαλείας έχουν σκοπό :

1. Την διασφάλιση της αναγκαίας εξουσιοδότησης για πρόσβαση
2. Την ακριβή και σωστή απεικόνιση στα λογιστικά βιβλία

3. Την ικανοποιητική προστασία των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής οντότητας.

3.9 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Κρατώντας όλα τα παραπάνω υπόψιν, και δεδομένου ότι έχει καταστεί ένα ποιοτικό και εύρυθμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, φτάνουμε στο σημείο στο οποίο ο ελεγκτής προσεκτικά, αφού έχει προσδιορίσει το εύρος και το πεδίο εφαρμογής που θα πραγματοποιήσει τον έλεγχο, να επιλέξει το δείγμα του, έτσι ώστε να το “φιλτράρει” σε όλα τα στάδια του συστήματος και να βγάλει ένα αποτέλεσμα. Οι μέθοδοι με τους οποίους ο ελεγκτής θα επιλέξει το δείγμα του, είναι δύο: α) η μη στατιστική προσέγγιση η οποία αναφέρεται σε μία εντελώς τυχαία επιλογή ενός αριθμού συναλλαγών και β) στη στατιστική προσέγγιση η οποία γίνεται αναφορικά με αντιπροσωπευτικές συναλλαγές του συνόλου κυρίως με βάση των στατιστικών τεχνικών.

Σαν πλεονεκτήματα της μη στατιστικής δειγματοληψίας θεωρείται η προσωπική κρίση του ελεγκτή διότι μπορεί ο ίδιος να καθορίζει το μέγεθος το οποίο θέλει όπως και η διαδικασία της επιλογής του ελέγχου των μονάδων, που έχουν είτε σημαντική αξία, είτε υψηλό κίνδυνο. Επιπλέον είναι μία διαδικασία που απαιτεί λιγότερο κόστος σε σχέση με αυτή της στατιστικής και μπορεί να σχεδιαστεί ώστε να είναι εξίσου αποδοτική. Παρόλα αυτά δεν μπορεί ποσοτικά να μετρήσει και να εκφράσει τον κίνδυνο δειγματοληψίας, παρουσιάζει τον κίνδυνο του υπερελέγχου (over-auditing) ή υποελέγχου (under-auditing), μπορεί να είναι ακατάλληλη για το άπειρο ελεγκτικό προσωπικό ενώ παράλληλα η ισχύ της βασίζεται μόνο στην εμπειρία του ελεγκτή και τέλος δεν μπορεί να καθοδηγήσει σε αντικειμενικά ισχυρές στατιστικές αναφορές στον πληθυσμό από τα αποτελέσματα του δείγματος.

Αντίθετα η στατιστική δειγματοληψία καθιστά δυνατό την επιλογή ενός μικρότερου δείγματος που απαιτείται για την επίτευξη στόχων των ελεγκτικών διαδικασιών. Επίσης μπορεί ποσοτικά να μετρήσει και να εκφράσει τον κίνδυνο

δειγματοληψίας, όπως και να εκφράσει τα αποτελέσματά της δειγματοληψίας. Προσφέρει ένα μέτρο επάρκειας για της πληροφορίες και τα στοιχεία που αποδόθηκαν. Επιπλέον επιτρέπει στον ελεγκτή να καθορίσει ένα επίπεδο σημαντικότητας και ένα επιθυμητό βαθμό ακρίβειας. Παράλληλα είναι εύκολη στην εφαρμογή όταν υπάρχουν τα κατάλληλα πληροφοριακά προγράμματα, παρέχει μία υποστηρικτική έκφραση των αποτελεσμάτων ελέγχου και προσφέρει τη βάση για πιο αντικειμενικής πρότασης και βελτίωση σε αντίθεση με την μη στατιστική δειγματοληψία. Ένα από τα μειονεκτήματα της βέβαια είναι ότι κοστίζει περισσότερο, καθώς το δείγμα λόγω της τυχαιότητας που έχει απαιτεί περισσότερο χρόνο για την συλλογή του. Μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στον καθορισμό της σχέσης μεταξύ των επιλεγμένων τυχαίων αριθμών και των μονάδων του πληθυσμού, αν η ταξινόμηση τους δεν έχει γίνει με τον σωστό τρόπο. Επίσης απαιτεί πρόσθετο κόστος καθώς για να μπορέσει το προσωπικό να χρησιμοποιήσει τις στατιστικές ή εξειδικευμένες εφαρμογές χρειάζεται, περαιτέρω εκπαίδευση.

Αφού επιλεγεί το δείγμα και διενεργηθεί ο έλεγχος που απαιτείται, τότε ο εσωτερικός ελεγκτής συγκεντρώνει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του ελέγχου προκειμένου να τα επεξεργαστεί και να κάνει προτάσεις για βελτίωση. Τα φύλλα ελέγχου περιλαμβάνουν σχόλια από τον Εσωτερικό Ελεγκτή όπου αυτός και η ομάδα του παρατήρησαν πώς εκτελούνταν οι βασικές λειτουργίες της οικονομικής μονάδας. Όλα τα φύλλα ελέγχου καταχωρούνται στο αρχείο ελέγχου, το οποίο περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα έγγραφα του ελέγχου που αφορούν όλες τις ελεγχόμενες διαδικασίες καθώς και τις λειτουργίες της επιχείρησης. Αφού ολοκληρωθεί η επεξεργασία των φύλλων ελέγχου, συντάσσεται η έκθεση ελέγχου, η οποία ολοκληρώνει τη διαδικασία ελέγχου του συστήματος. Η έκθεση ελέγχου πρέπει να είναι πλήρης, τεκμηριωμένη και κατανοητή από τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας. Σε κάθε βασική λειτουργία της επιχείρησης, υπάρχουν αδυναμίες που έχουν παρατηρηθεί και προτείνονται αλλαγές καθώς και πιθανοί κίνδυνοι που θα μπορούσαν να προκύψουν στο μέλλον. Η έκθεση εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ακρίβεια, αμεσότητα, σαφήνεια, κατάλληλη και επαγγελματική γλώσσα και τόνο που είναι σαφής και συνοπτικός.

Έτσι με αυτό τον τρόπο ολοκληρώνεται ο εσωτερικός έλεγχος.

3.10 Η ΩΦΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Όπως είπαμε και παραπάνω, ένα εύρυθμο και αποδοτικό τμήμα εσωτερικού ελέγχου, παρέχει σημαντικά οφέλη και γνώσεις στη διοίκηση της εταιρείας. Ειδικότερα :

- Επαληθεύει ότι οι κατάλληλες εφαρμογές διαχειρίζονται από την οικονομική οντότητα.
- Περιορίζει την περιττή γραφειοκρατική δουλειά
- Προσδιορίζει και εξαλείφει δαπανηρούς και αναποτελεσματικούς κύκλους εργασιών εντός του εσωτερικού περιβάλλοντος της μονάδας
- Αποφεύγει τα παράλογα και ανούσια έξοδα
- Παρέχει βοήθεια σε υπαλλήλους ή τις αρμόδιες αρχές για τον φορολογικό έλεγχο, συστηματοποιώντας κάθε εργασία, ελέγχοντας την εφαρμογή σωστών διαδικασιών για την απεικόνιση των λογιστικών διαδικασιών στα βιβλία εταιρειών
- Σημαντική μείωση του κόστους
- Εντοπισμός αδυναμιών και πρόταση βελτιώσεων
- Ανάκτηση χαμένων κερδών ή ανείσπρακτων απαιτήσεων
- Καλύτερη προστασία τα συμφέροντα των επενδυτών/μετόχων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας
- Βελτίωση της διαφάνειας των διαδικασιών
- Αναπτύσσει σε μεγάλο βαθμό την εμπιστοσύνη στα συστήματα άντλησης πληροφοριών που χρησιμοποιεί η επιχείρηση όπως και στην αξιοποίηση νέων τεχνολογιών που αποδεικνύονται αρκετά ωφέλιμες για την εταιρία
- Διασφάλιση του ενδιαφέροντος για την εταιρία σε πιθανούς επενδυτές και στους ίδιους της τους μετόχους

Συμπεραίνουμε λοιπόν, συνδυαστικά με τα παραπάνω στοιχεία την σημαντική προσφορά του εσωτερικού ελέγχου, όχι μόνο στη αυτοβελτίωση της ίδιας της οικονομικής οντότητας, μειώνοντας δραστικά τα κόστη, τις χρονοβόρες διαδικασίες παρέχοντας έγκαιρη πληροφόρηση και εντοπισμό λαθών, αλλά και απέναντι στους ιδίους τους μετόχους της, ενισχύοντας την αξιοπιστία και την εμπιστοσύνη τους προς την επιχείρηση, όπως και στην βελτιστοποίηση της θέσης της εταιρίας στον ανταγωνισμό του κλάδου της.

3.11 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΕ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όσον αφορά το ποσοστό και την καινοτομία, κατέχουν το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς σε σύγκριση με άλλες οικονομικές μονάδες. Σίγουρα, μπορούμε να τους σκεφτούμε ως μοχλούς της οικονομίας, καθώς συμβάλλουν στην ανάπτυξη του ανταγωνισμού και στην παροχή θέσεων εργασίας, διευρύνοντας παράλληλα τους επιχειρηματικούς ορίζοντες. Παίζουν επίσης μεγάλο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη, καθώς αποτελούν την αρχή νέων ιδεών και εφαρμογών και δίνουν νέο αέρα στην αγορά. Ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις ορίζονται οι επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους και με ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή συνολικό ετήσιο ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: α) στις ανεξάρτητες, αυτές που η συμμετοχή τους σε άλλη επιχείρηση είναι < 25% και δεν κατέχεται η ίδια από άλλη με > 25%, β) στις συνεργαζόμενες εταιρίες όπου τα ποσοστά αντίστοιχα κυμαίνονται από 25%-50%, αλλά < 50% και γ) στις συνδεμένες επιχειρήσεις οι οποίες είναι κομμάτι άλλων εταιριών είτε άμεσα είτε έμμεσα.

Με τα χρόνια, ο εσωτερικός έλεγχος έχει κυριαρχήσει στον τρόπο με τον οποίο δραστηριοποιούμαστε, όχι μόνο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αλλά για όλες τις επιχειρήσεις, ακόμα και τις πολύ μεγάλες. Επόμενο είναι για αυτές να ασχολούνται με ζητήματα όπως ο μελλοντικός σχεδιασμός και η επέκταση. Αυτά τα ζητήματα

προσπαθούν να καταπολεμήσουν και να διαχειριστούν μέλη αυτών των επιχειρήσεων, επομένως είναι απαραίτητο ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Χωρίς τη βοήθεια εσωτερικών ελέγχων, οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να χειριστούν με συνέπεια τέτοιου είδους ζητήματα και αποτυγχάνουν στην επίτευξη των στόχων του.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι : οι απλές διαδικασίες: κυρίως οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, χαρακτηρίζονται από απλές διαδικασίες και χωρίς υπερβολική γραφειοκρατία, η επικοινωνία είναι άμεση, πιο εύκολη στον συντονισμό και τον έλεγχο. Φυσικά, με αυξημένη δραστηριότητα και επέκταση των επιχειρήσεων οι διαδικασίες αυτές κατά συνέπεια θα αυξηθούν. Παράλληλα υπάρχουν ευνοϊκότερα προγράμματα επιδότησης με στόχο την επίτευξη προγραμμάτων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο βοηθώντας τις μικρότερες, επιχειρήσεις να αυξήσουν το κεφάλαιο, την ανταγωνιστικότητά τους και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Ένα σημαντικό πλεονέκτημα είναι η προσφορά τους στην καινοτομία: Πολλές φορές δημιουργούνται μικρές επιχειρήσεις για να επιτύχουν την εκπλήρωση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των ιδρυτών τους, και να δώσουν νέες ιδέες στην αγορά και στον κλάδο που δραστηριοποιούνται, κυρίως στον τομέα της πληροφορικής και των επικοινωνιών. Τέλος οι απλοποιημένες διαδικασίες ίδρυσης και τερματισμού τέτοιων επιχειρήσεων, που καθιστούν ευκολότερη την διαχείριση τους.

Βέβαια, στην αντίθετη μεριά, υπάρχουν και μερικά μειονεκτήματα όπως: η δυσκολία χρηματοδότησης είτε στην αύξηση των κεφαλαίων τους, είτε στην απόκτηση καινούργιου τεχνολογικού εξοπλισμού και κατάλληλης εκπαίδευσης για την απόκτηση εξειδίκευσης. Υπάρχει ασαφές σύστημα πληρωμών, καθώς εξαρτάται αποκλειστικά στα κέρδη που θα αποκτήσει, δημιουργώντας έτσι μια αβεβαιότητα στο περιβάλλον γύρω από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που πρέπει να εκπληρώσει. Δεν έχουν την ίδια πληροφόρηση όπως τις μεγάλες εταιρίες, καθώς αυτές έχουν σχέσεις με κυβερνητικά στρώματα και έχουν μια πιο ευνοϊκή θέση, διότι γνωρίζουν αλλαγές που πρόκειται να γίνουν στο άμεσο μέλλον σε θεσμικό πλαίσιο και διατάξεις και να τα χρησιμοποιήσουν για το δικό τους συμφέρον. Τέλος, ο κύκλος τους πελατολογίου τους και των προμηθευτών τους είναι σχετικά μικρός, αφού οι νέοι καταναλωτές συχνότερα εμπιστεύονται ευκολότερα κάποια ήδη μεγάλη εταιρία με εμπειρία στον τομέα της και το ίδιο οι προμηθευτές, καθώς η αποπληρωμή τους είναι πιο βέβαιη.

Εδώ στην Ελλάδα μικρομεσαίες επιχειρήσεις και κυρίως οι μικρές οικογενειακές, αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό της αγοράς. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι αυτές είναι που συμβάλουν στην ανάπτυξη και την κίνηση της οικονομίας της χώρας μας. Διέπονται από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα σύμφωνα με τον νόμο Ν4308/14, έχοντας στόχο την εφαρμογή ορθών λογιστικών αρχών και πολιτικών για την σωστή λειτουργία τους. Ένα από τα σπουδαιότερα ζητήματα που αντιμετωπίζουν αυτές οι επιχειρήσεις είναι ο ανταγωνισμός, καθώς δεν υπάρχει πληθώρα σε εγχώρια αγαθά και προϊόντα για εκμετάλλευση και έτσι στρέφονται προς στο εξωτερικό για εισαγωγές, όπως επίσης και οι εξαγωγές τους περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό σε γειτονικές χώρες.

Συμπερασματικά, βλέπουμε με βάση τα παραπάνω, την αναγκαιότητα ενός ευέλικτου και αποδοτικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου σε αυτές τις επιχειρήσεις, καθώς θα τους προσφέρει απόλυτη και χρήσιμη καθοδήγηση στην στρατηγική τους ανάπτυξη, τόσο στο μέγεθός τους όσο και στην παγκόσμια αγορά και ταυτόχρονα θα τους περιορίσει τις ανούσιες δαπάνες και έξοδα βοηθώντας τες στην αύξηση των ιδίων κεφαλαίων τους.

3.12 COVID-19: Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Μετά το ξέσπασμα του ιού Covid-19 κοντά στα τέλη του 2019 και συγκεκριμένα εδώ στην Ελλάδα στις αρχές του 2020, πολλές συνήθειες μας, άλλαξαν δραματικά από μέρα σε μέρα. Όλοι μας είχαμε μια πιο επιφυλακτική στάση, προσπαθώντας μέσω της πρόληψης να αντιμετωπίσουμε τον απρόβλεπτο κίνδυνο. Κατά συνέπεια και υποχρεωτικά όλες οι επιχειρήσεις, διαμόρφωσαν έτσι το εργασιακό τους περιβάλλον, ανακλώντας πάνω τον εγγενή κίνδυνο και τα προβλήματα κυρίως που προκάλεσε, προσπαθώντας έτσι να διαφυλάξουν τόσο τον ίδιο χώρο της επιχείρησης, κρατώντας το δυναμικό και ασφαλές, όσο και τους εργαζόμενους τους. Πολλές επιχειρήσεις βέβαια, δεν κατάφεραν να ανταπεξέλθουν και να βρουν λύσεις στα προβλήματα που προέκυψαν, με αποτέλεσμα την διακοπή της λειτουργίας τους.

Άλλες πάλι αναπτύχθηκαν ραγδαία και άλλες έγιναν αρκετά επικερδής μέσα στην πανδημία. Τι βοήθησε τις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν, όταν άλλες δεν κατάφεραν να επιβιώσουν; Τι προκλήσεις και αλλαγές έφερε στο περιβάλλον και κατά συνέπεια στον έλεγχο των εταιριών;

Πολλές λειτουργίες που χρειαζόντουσαν φυσική παρουσία για να πραγματοποιηθούν, δημιουργήθηκαν τρόποι και μέθοδοι ώστε να αποφευχθεί η φυσική τους παρουσία και να δημιουργηθεί ένα πιο ψηφιακό περιβάλλον. Αυτό επηρέασε σε ένα βαθμό και τους δύο ελέγχους, χωρίς όμως να αλλοιώνει την ποιότητα. Στην έρευνα των Hategan, C. D., Pitorac, R. I., & Crucean, A. C. (2022), όπως είδαμε και παραπάνω η εξέλιξη της πανδημίας επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την δουλειά των λογιστών και των ελεγκτών όπως και τις ρυθμιστικές αρχές, καθώς καλούνταν να αναπροσαρμοστούν στην τρέχοντα κατάσταση και να βρουν λύσεις για υψηλού επιπέδου αναφορές και ελεγκτικά πρότυπα το γρηγορότερο. Οι επιπτώσεις σχετίζονται με τις αλλαγές στα σχέδια ελέγχου, αναθεώρηση εντοπισμένων κινδύνων, αξιολόγηση λογιστικής εκτιμήσεις και πολιτικές και οποιεσδήποτε άλλες δυσκολίες προέκυψαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι ελεγκτές μπορούσαν να βλάψουν την ποιότητα του οικονομικού ελέγχου από την αδυναμία δημιουργίας επαρκών ελεγκτικών τεκμηρίων, μια περίπλοκη αξιολόγηση για την συνεχιζόμενη δραστηριότητα της υπό έλεγχο οικονομικής μονάδας, αναφορές για μεταγενέστερα γεγονότα και αναφορές επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου βασικών θεμάτων ελέγχου για τον COVID-19 στην έκθεση του ελεγκτή. Ο εσωτερικός έλεγχος, δε καλείται μονάχα να υποστηρίξει τον οργανισμό στην κρίση αυτή, αλλά και να εξασφαλίσει τη συνέχιση των δραστηριοτήτων του, όπως αυτές διαμορφώνονται από τη νέα αξιολόγηση κινδύνων, στο κοντινό μέλλον, καθώς και να πρωτοστατήσει στο μετασχηματισμό, με αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για την επόμενη μέρα. Βέβαια όπως διαπιστώθηκε η διασφάλιση της ποιότητας των ελέγχων διατηρήθηκε σε μεγάλο επίπεδο. Ταυτόχρονα στον εξωτερικό έλεγχο η πανδημία μεταξύ των επιπτώσεων που είχε, είναι στον τρόπο διεξαγωγής του, για παράδειγμα μειώθηκαν οι δια ζώσης συναντήσεις με τους πελάτες και διεξάγονταν μόνο ηλεκτρονικά τις περισσότερες φορές, με αποτέλεσμα να χάνεται η στενή επαφή με τον πελάτη. Ως προς την περισυλλογή των απαραίτητων εγγράφων,

αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό η ψηφιακή απόκτηση τους. Για παράδειγμα εξελίχθηκαν πλατφόρμες οι οποίες είτε προϋπήρχαν, είτε δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες της εταιρίας, φτιάχνοντας “γέφυρες” για ταχύτερη και ευκολότερη συγκέντρωση των απαραίτητων εγγράφων. Αντίθετα δημιούργησε προκλήσεις στην γρήγορη αναγνώριση διαδικασιών λόγω των ξαφνικών και καινούργιων αλλαγών, που ανά περιπτώσεις υπήρχαν σε χρήση πληροφοριακών συστημάτων, πράγμα το οποίο ώθησε τους εξωτερικούς ελεγκτές να αφιερώσουν περισσότερη προσοχή για την κατανόηση ενός συστήματος πιθανόν πιο περίπλοκου από το ήδη υπάρχον.

3.13 Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο εσωτερικός έλεγχος ασκείται για να διασφαλίζεται ότι ακολουθούνται οι σωστές διαδικασίες εντός της εταιρείας, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος ασκείται για τη διασφάλιση της δίκαιης παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων στους μετόχους και της «πραγματικής» εικόνας της εταιρείας στους επενδυτές της. Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου πρέπει να συνεργάζεται με τον εξωτερικό ελεγκτή για να διασφαλίσει ότι ο έλεγχος διεξάγεται με συντονισμένο τρόπο. Η μεταξύ τους συνεργασία τους δίνει σημαντικό πλεονέκτημα στην πρόοδο και την ανάπτυξη της οικονομικής οντότητας. Με άλλα λόγια, οι εσωτερικοί έλεγχοι λειτουργούν επιπρόσθετα με τους εξωτερικούς ελέγχους και αντίστροφα.

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 610, ο εξωτερικός ελεγκτής χρησιμοποιεί την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών για να τροποποιήσει ή να αλλάξει τη φύση ή την έκταση των ελεγκτών του διαδικασιών προκειμένου να βελτιώσει την ποιότητα της εργασίας του. Ο ελεγκτής θα πρέπει να καθορίσει εάν πρόκειται να χρησιμοποιήσει το έργο των εσωτερικών ελεγκτών και εάν ναι, σε ποιο βαθμό. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διαπιστώσει ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελεγκτή είναι αντικειμενική και ότι ο ελεγκτής είναι σε θέση να πραγματοποιήσει τους στόχους ελέγχου που έχει θέσει η διοίκηση. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι

επαγγελματίες που έχουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις για να επιθεωρήσουν τον οργανισμό και να κάνουν συστάσεις για αλλαγές. Είναι επίσης υπεύθυνοι να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες που συγκεντρώνουν είναι ακριβείς και πλήρεις. Πρέπει να μπορούν να συνεργάζονται με άλλους επαγγελματίες και να χρησιμοποιούν κατάλληλες πολιτικές για να διασφαλίζουν την ακρίβεια και αποδοτικότητα της εργασίας τους.

Ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να τεκμηριώνει την επάρκεια του έργου του εσωτερικού ελεγκτή. Για να διασφαλίσουμε ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός, θα εξετάσουμε τις διαδικασίες, τα αποτελέσματα και τις πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί στο παρελθόν, προκειμένου να προσδιορίσουμε εάν εξακολουθούν να είναι αποδοτικά. Εάν ο εσωτερικός ελεγκτής καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εργασία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι επαρκής, τότε θα είναι λιγότερο πιθανό να απαιτήσει πρόσθετες διαδικασίες ελέγχου και θα εξετάσει πιο προσεκτικά τις λειτουργίες του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου λαμβάνει σημαντικά δεδομένα από τον εξωτερικό ελεγκτή, τα οποία μπορούν να τον βοηθήσουν να βελτιώσουν τις διαδικασίες διαχείρισης και να βελτιώσουν τη διαφάνεια των λειτουργιών τους. Ο εξωτερικός ελεγκτής υποχρεούται να γνωστοποιεί στη διοίκηση τυχόν ελλείψεις που εντόπισε στα μέτρα εσωτερικής ασφάλειας κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Ενδέχεται να υπάρχουν κάποιες ελλείψεις με το μέγεθος της εταιρείας, την πολυπλοκότητα των διαδικασιών και την έλλειψη συστήματος πληροφοριών εάν η εταιρεία δεν λειτουργεί σωστά. Πλέον, ο εξωτερικός ελεγκτής υποχρεούται να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες στις διαδικασίες της εταιρείας σε ξεχωριστή παράγραφο στην έκθεσή του, καθώς και να προτείνει λύσεις για τη βελτιστοποίησή τους. Ο εσωτερικός ελεγκτής παρέχει πληροφορίες που θα βοηθήσουν στη βελτίωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Αυτές οι πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για βελτιώσεις στο σύστημα.

Εν κατακλείδι, συμπεραίνουμε την άμεση αλληλεξάρτηση των δύο αυτών ελέγχων, αν και μπορούμε να πούμε, ότι ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί συμπληρωματικά στον εξωτερικό, παρέχοντας στους εξωτερικούς ελεγκτές την πλήρη επίγνωση των διαδικασιών που διενεργούνται στο εσωτερικό περιβάλλον της

οικονομικής οντότητας. Βέβαια κοινός σκοπός και τον δύο είναι ο εντοπισμός λαθών και η εξασφάλιση της απόδοσης της οικονομικής οντότητας, ενώ παράλληλα προσφέρουν την καλύτερη εικόνα των οικονομικών καταστάσεων σε τρίτους με στόχο την αύξηση της αξιοπιστίας της ελεγχόμενης επιχείρησης.

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο δεύτερος πυλώνας της ελεγκτικής επιστήμης είναι ο εξωτερικός έλεγχος. Ο κύριος σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι να ελέγξει σε ετήσια βάση τις οικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μονάδων. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Οι ελεγκτές διενεργούν τον έλεγχο βασιζόμενοι στις εξειδικευμένες γνώσεις τους και παρουσιάζουν τη γνώμη τους πάνω στα αποτελέσματα του ελέγχου όσον αφορά τις Οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται από τον ελεγχόμενο οργανισμό.

Σύμφωνα με το νέο νόμο για τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας, όλες οι συναλλαγές και όλα τα γεγονότα που περιγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις αντικατοπτρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις για την περίοδο που καλύπτεται και καταχωρούνται στα λογιστικά αρχεία της περιόδου, βάσει των διατάξεων του παρόντος νόμου.

Η Εταιρεία ακολουθεί το νόμο για τις οικονομικές καταστάσεις στο σύνολό τους και παρουσιάζονται εύλογα τα αναγνωρισμένα περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις, η καθαρή θέση, τα στοιχεία εσόδων, εξόδων, κερδών και ζημιών, καθώς και οι χρηματοροές της εκάστοτε περιόδου, κατά περίπτωση (εύλογη παρουσίαση).

Ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή είναι, να διασφαλίζει ότι οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Παράλληλα ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή είναι να διασφαλίζει την ακεραιότητα των οικονομικών καταστάσεων σε συνδυασμό με τη διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων της εταιρείας.

Οι εξωτερικοί ελεγκτές, από την άλλη πλευρά, είναι απαραίτητο να εργάζονται αρμονικά με τους μετόχους με σκοπό να παρέχουν λύσεις και τα απαραίτητα μέσα ώστε να επιτευχθεί τελικά μεγιστοποίηση των κερδών της εταιρείας κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους.

4.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ο εξωτερικός έλεγχος συνίσταται στη συστηματική εξέταση των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με καθορισμένες διαδικασίες, που αξιολογούνται κατά περίπτωση από τον ελεγκτή, του λογιστικού συστήματος του οργανισμού και των επιμέρους οργανωτικών συστημάτων που ενδέχεται να επηρεάζουν τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος. Ο ανεξάρτητος εξωτερικός έλεγχος διακρίνεται από το γεγονός ότι ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη για την ορθή παρουσίαση της οικονομικής θέσης και των δραστηριοτήτων του οργανισμού στις οικονομικές καταστάσεις που ελέγχονται για την ελεγχόμενη περίοδο, εντός των ορίων της νομοθεσίας και των ειδικών συνθηκών της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται ο οργανισμός.

Ο εξωτερικός έλεγχος αποτελεί έναν ιδιαίτερης σημασίας κλάδο τα τελευταία χρόνια. Ειδικότερα, ο εξωτερικός έλεγχος είναι ένας μηχανισμός για την παροχή διαβεβαίωσης στους επενδυτές και στους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους σε ότι αφορά τον εταιρικό έλεγχο και τη σωστή εφαρμογή του πάνω στην οικονομική οντότητα. Η διαφάνεια, η λογοδοσία και η ακεραιότητα αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά για τη διασφάλιση της χρηστής εταιρικής διοίκησης. Δεδομένου ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι ανεξάρτητα άτομα ή ελεγκτικά γραφεία που διορίζονται από τους μετόχους της εταιρείας, των οποίων το κύριο καθήκον είναι να εξετάζουν τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας και να εκφράζουν γνώμη με τη μορφή έκθεσης σχετικά με το κατά πόσον οι προαναφερόμενες οικονομικές πληροφορίες παρέχουν μια αληθινή και ακριβοδίκαιη εικόνα της εταιρείας, η συμβολή τους είναι ιδιαίτερα σημαντική στο πλαίσιο της εταιρικής διοίκησης. Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ΔΠΕ200),

ο κύριος σκοπός του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι να διαπιστωθεί αν οι οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οντότητας έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με το εφαρμοστέο λογιστικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, των Εθνικών Λογιστικών Προτύπων και των έγκυρων λογιστικών αρχών, από κάθε ουσιώδη άποψη, και σε ποιο βαθμό αυτό έγινε. Παράλληλα οφείλει να εκφράζει γνώμη για το αν και σε ποιο βαθμό οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν τη σωστή βάση για την κατάρτιση τους. Μέσω του ελέγχου, παρέχεται εύλογη διασφάλιση για το κατά πόσον οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη σφάλματα. Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτει σαφώς ότι ο σκοπός του εξωτερικού ελεγκτή είναι να παρέχει τη διαβεβαίωση ότι διατηρείται η υγιής εταιρική διοίκηση, διότι αποτελεί αντικειμενική και εξωτερική διασφάλιση για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

Βάσει του ΔΠΕ 240 γίνεται σαφές ότι οι κύριοι στόχοι του ελεγκτή κατά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων είναι:

- α) ο εντοπισμός και η αξιολόγηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος λόγω απάτης.
- β) Η απόκτηση επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων σχετικά με την εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος λόγω απάτης
- γ) Η κατάλληλη αντίδραση σε περιπτώσεις απάτης ή υπόνοιας απάτης που εντοπίζονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

Ως απάτη ορίζεται η εσκεμμένη πράξη που περιλαμβάνει την εξαπάτηση ενός ή περισσότερων προσώπων εντός ενός οργανισμού, ή της διοίκησης, των προσώπων που είναι επιφορτισμένα με αρμοδιότητες διακυβέρνησης, των εργαζομένων ή τρίτων, με σκοπό την απόκτηση αθέμιτου ή παράνομου πλεονεκτήματος. Η απάτη μπορεί να συμβεί μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας παραποίησης είναι ανάλογα του μεγέθους της απάτης, αλλά ενδεχομένως και να αποβούν σε μεγαλύτερο βαθμό επιζήμια για την πορεία της οικονομικής οντότητας.

Ένα σύνηθες παράδειγμα απάτης είναι η κατάρτιση παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να επιτευχθούν αναμενόμενα και μη ρεαλιστικά κέρδη ή οικονομικά αποτελέσματα, για να αποπροσανατολίσουν τους

χρήστες των οικονομικών καταστάσεων προς διαφορετική κατεύθυνση από την πραγματική και να δώσουν μία διαφορετική εικόνα.

4.3 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Με τα άρθρα 1 και 75 του νόμου αριθ. 1969/1991 ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ) και ταυτόχρονα απελευθερώθηκαν οι ελεγκτικές υπηρεσίες σε ότι αφορά το επάγγελμα του ελεγκτή . Στο εξής, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, μέλος της ΣΟΕΛ έχει τη δυνατότητα να μπορεί να εκπληρώσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την άσκηση των καθηκόντων του ελεγκτή και να ασκεί το επάγγελμα. Οι στόχοι των ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιρειών είναι ο Έλεγχος της οικονομικής διαχείρισης όλων των τύπων ιδιωτικών και δημόσιων εταιρειών προκειμένου να διενεργήσουν τον έλεγχο σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα που είναι γενικά αποδεκτά βάσει του νομικού πλαισίου. Παρουσιάζουν δίκαια και εύλογα τις οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οντότητας και προβαίνουν σε κατάλληλη αξιολόγηση των εν λόγω οικονομικών καταστάσεων και προετοιμάζουν την έκθεση ελέγχου η οποία διατυπώνει με σαφήνεια τη γνώμη τους σχετικά με τη συνέπεια των ευρημάτων του ελέγχου.

Σύμφωνα με τον Νόμο Π.Δ 226/1992 το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε) αποτελείται από ανεξάρτητους επαγγελματίες Ελεγκτές οι οποίοι εγγράφονται σε ειδικό Μητρώο και ασκούν το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Σύμφωνα με το άρθρο 2 η σύσταση και η λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής (ιδρύματος, εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργουμένων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα

Ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία.

Σύμφωνα με το άρθρο 3, οι ελεγκτές που διενεργούν ελέγχους είναι αποκλειστικά υπεύθυνοι για τη διενέργεια τακτικών ελέγχων οικονομικής διαχείρισης και των οικονομικών καταστάσεων των οικονομικών οντοτήτων, σε ότι αφορά χρηματοοικονομική πληροφόρηση για:

α) Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εκτός των δήμων και κοινοτήτων.

β) Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που έχουν δημόσιους ή φιλανθρωπικούς σκοπούς, δημόσιους οργανισμούς ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή ιδιωτικό σκοπό και λαμβάνουν δημόσιες επιχορηγήσεις ή απολαμβάνουν ειδικών προνομίων βάσει ειδικών διατάξεων νόμου ή βάσει ειδικών νομικών εξουσιών

γ) Τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες επενδύσεων, σύμβουλους επενδύσεων, εταιρείες χαρτοφυλακίου, εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, ασφαλιστικές εταιρείες, επενδυτικές εταιρείες, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης και συνεταιρισμοί ως κοινοπραξίες.

ε) Ενοποιημένους λογαριασμούς (οικονομικές καταστάσεις) σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ.1 του κώδικα 2190/1920.

στ) Λογαριασμούς ανωνύμων εταιρειών των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο και ανώνυμες εταιρείες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο με κεφάλαιο το οποίο εν όλο ή εν μέρη έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή

ζ) Εταιρείες περιορισμένης ευθύνης των οποίων οι μετοχές προσφέρονται εν όλο ή εν μέρει στο κοινό, γενικά εταιρείες ή ενώσεις εταιρειών ή δραστηριότητες που υπόκεινται σε ρύθμιση, κάθε εταιρεία, επιχείρηση ή άλλη ένωση ή οργανισμός που υπόκειται σε υποχρεωτικό έλεγχο από ελεγκτή.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω και σύμφωνα με τα ΔΠΕ, ο ελεγκτής πρέπει να ενεργεί αυστηρά σύμφωνα με τις καθιερωμένες διαδικασίες κατά τη διενέργεια των ελεγκτικών διαδικασιών. Έτσι ώστε να είναι εφικτή η διασφάλιση της επαγγελματικής

ανεξαρτησίας και διαφάνειας, αλλά παράλληλα αυτό να συνδυάζεται με την παροχή ενός συνόλου υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.

4.4 ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Δημιουργείται σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ του επαγγελματία ελεγκτή και του ελεγχόμενου. Πρέπει να δημιουργηθεί μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Η αξιοπιστία της ελεγχόμενης εταιρείας και βασίζεται στην κρίση και την εμπειρία του επαγγελματία ελεγκτή. Διατήρηση. Η εμπιστοσύνη αυτή είναι θεμελιώδης για την επαγγελματική σχέση. Ο κώδικας δεοντολογίας κάθε επαγγέλματος είναι συνήθως τυποποιημένος και τεκμηριωμένος. Οι επαγγελματίες δεσμεύονται σε έναν κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς και υπηρετούν κωδικός. Έτσι, αναλαμβάνουν επίσης την υποχρέωση να ασκούν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας ως κοινό αγαθό. Ειδικότερα, ο Διεθνής Κώδικας Δεοντολογίας από την Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) είναι μία αναφορά στις γενικές αρχές και χαρακτηριστικά που πρέπει να τηρούνται :

- Επαγγελματίες λογιστές ή ελεγκτές που είναι μέλη της IFAC.
- Επαγγελματίες που ασχολούνται με την ελεγκτική ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή Επαγγελματίες που εργάζονται επαγγελματικά ή μέσω ελεγκτικών εταιρειών, και
- Επαγγελματίες που είναι λογιστές, ελεγκτές, με λίγα λόγια προσωπικό οικονομικών οντοτήτων

Το λογιστικό επάγγελμα χαρακτηρίζεται από την προθυμία του να αποδεχθεί την ευθύνη ώστε να ενεργήσει ως σημείο αναφοράς ως προς το δημόσιο συμφέρον, καθώς και να ικανοποιεί τις ανάγκες των πελατών και των εργοδοτών.

4.5 ΕΙΔΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η διάκριση του εξωτερικού ελέγχου γίνεται σε πέντε μεγάλες κατηγορίες, βάση των δεδομένων και στοιχείων που καλείται ο ελεγκτής να πραγματοποιήσει τον έλεγχο. Αυτές οι κατηγορίες είναι :

- Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος
- Ο λειτουργικός έλεγχος
- Ο έλεγχος αποδοτικότητας
- Ο έλεγχος συμμόρφωσης και,
- Ο ειδικός έλεγχος

4.5.1 Ο Χρηματοοικονομικός Έλεγχος

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων, είναι αυτός που διενεργείται τις περισσότερες φορές από τους εξωτερικούς ορκωτούς ελεγκτές. Ορίζεται ως έλεγχος που διενεργείται για να διασφαλιστεί η δίκαιη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας. Η ευθύνη του ελεγχόμενου είναι να διασφαλίσει ότι έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις βασικές αρχές και τις λογιστικές αρχές, επαληθεύοντας έτσι την αξιοπιστία και την εγκυρότητά του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης οντότητας. Ο έλεγχος του λογιστικού συστήματος δεν έχει σχεδιαστεί για τον εντοπισμό μικρών σφαλμάτων, παραλείψεων ή απάτης. Ωστόσο, οι ουσιώδεις ανακρίβειες αποκλείονται.

4.5.2 Ο Λειτουργικός Έλεγχος

Ο σκοπός του λειτουργικού ελέγχου είναι η αξιολόγηση της λειτουργίας της οικονομικής οντότητας. Ειδικότερα, εξετάζει κατά πόσον μία ή περισσότερες από τις λειτουργίες, χρηματοοικονομικές ή μη χρηματοοικονομικές, συμμορφώνονται με τις

αρχές της και σε ποιο βαθμό, με τους κανόνες που καθορίζουν τις συγκεκριμένες λειτουργίες. Ο έλεγχος αυτός είναι μια επισκόπηση των διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητά της. Οι στόχοι ενός λειτουργικού ελέγχου είναι ο προσδιορισμός της αποτελεσματικότητας της ελεγχόμενης οντότητας, ο εντοπισμός σφαλμάτων και σημείων που έχουν την ανάγκη βελτίωσης ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητα και κατ' επέκταση η ποιότητα της επιχείρησης και τέλος να διατυπώσει συστάσεις για περαιτέρω ενέργειες ανάλογα με τη φύση του προβλήματος.

4.5.3 Ο Έλεγχος Απόδοσης

Ο έλεγχος επιδόσεων αφορά κυρίως τη διασφάλιση της σωστής λειτουργίας των διαδικασιών και των λειτουργιών. Παράγει θετικά αποτελέσματα στον οργανισμό και χρησιμοποιείται κυρίως από εσωτερικούς ελεγκτές

4.5.4 Ο Έλεγχος Συμμόρφωσης

Αυτή η κατηγορία ελέγχου έχει σκοπό την εξέταση όσον αφορά την συμμόρφωση της ελεγχόμενης μονάδας με κάποιους προσυμφωνημένους όρους και διαδικασίες. Τέτοιου είδους έλεγχοι περιλαμβάνουν εξέταση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μιας ελεγχόμενης μονάδας με στόχο την εξακρίβωση της συμμόρφωσης σε συγκεκριμένους όρους ή διατάξεις ρυθμιστικών αρχών. Αυτές οι διαδικασίες θα μπορούσαν να είναι συμβόλαια συνεργασίας με άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα, επιχορηγήσεις, ή και προδιαγραφές διαφόρων παγίων ή έργων. Επίσης ο έλεγχος των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλουν τα νομικά ή φυσικά πρόσωπα αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ελέγχου συμμόρφωσης.

4.5.5 Οι Ειδικοί Έλεγχοι

Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται οι έλεγχοι που συνήθως δεν εμπίπτουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες. Οι ελεγκτές αναζητούν παρατυπίες και πιθανά προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης. Επιπλέον στους ειδικούς ελέγχους περιλαμβάνεται και ο δικαστικός έλεγχος σύμφωνα με το άρθρο 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, και διεξάγεται κατόπιν αιτήματος του πρωτοβάθμιου ή του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου..

4.6 ΒΗΜΑΤΑ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Στην πρώτη φάση, ο ελεγκτής αρχίζει να γνωρίζει την εταιρεία, χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία και έγγραφα, καθώς και συνεντεύξεις με τη διοίκηση, για να εξετάσει την εταιρεία μέχρι του σημείου όπου μπορούν να εντοπιστούν οι αδυναμίες και τα κενά και στην συνέχεια να επιλέξει την κατάλληλη μέθοδο ελέγχου. Ο συνηθέστερος τύπος ελέγχου είναι ο πλήρης έλεγχος. Εδώ, οι ελεγκτές ελέγχουν σχεδόν όλους τους λογαριασμούς της εταιρείας και τις εγγραφές τους. Φυσικά, αυτή η μέθοδος είναι χρονοβόρα και κατά περιπτώσεις αρκετά περίπλοκη, και έτσι συνιστάται μόνο για μικρές εταιρείες με μεγάλο όγκο συναλλαγών και εγγράφων.

Ωστόσο, είναι επίσης δυνατό να διενεργηθεί ένας δειγματοληπτικός έλεγχος. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται με τη χρήση της στατιστικής επιστήμης και των εργαλείων της και είναι συνεπώς πιο αποτελεσματικός. Εδώ, ο ελεγκτής επιλέγει ένα δείγμα, το επεξεργάζεται και εξάγει συμπεράσματα. Το δείγμα που θα επιλεγεί κρίνεται από το μέγεθος και δραστηριότητα της οικονομικής οντότητας καθώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επαγγελματική εμπειρία και κρίση του ελεγκτή. Ο έλεγχος αυτός συνιστάται για εταιρείες με μεγάλο αριθμό αρχείων και λογαριασμών, π.χ. εισηγμένες εταιρείες. Εάν το δείγμα που επιλέγεται είναι ακριβές και αντιπροσωπευτικό, ο ελεγκτής μπορεί να εντοπίσει αμέσως λάθη, παραλείψεις και απάτες. Αντίθετα, εάν το

δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικό, ο ελεγκτής ενδέχεται να μην εντοπίσει ουσιώδη σφάλματα.

Επιπροσθέτως, ο ελεγκτής πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, ώστε να το μπορέσει να εκμεταλλευτεί την μέγιστη δυνατή πληροφόρηση που μπορεί να αποκομίσει από αυτό. Μπορεί να το εξετάσει και να καθορίσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά του. Ως εκ τούτου, μπορεί να διακρίνει ποιες λειτουργίες της εταιρείας μπορούν ή δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Στο στάδιο αυτό διευκρινίζονται επίσης οι όροι και οι προϋποθέσεις του ελεγκτικού έργου. Ο ελεγκτής συζητά και συμφωνεί τους όρους ελέγχου μαζί με τη διοίκηση. Επιπλέον, ο ελεγκτής επιβάλλεται να έχει πρόσβαση σε όλους τους τομείς της εταιρείας και αυτό σημαίνει ότι πρέπει να μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να βλέπει έγγραφα και αρχεία είτε σε έντυπη μορφή είτε ηλεκτρονικά και να έρχονται σε επαφή με τους εργαζομένους. Η ελευθερία αυτή είναι απαραίτητη για τη συλλογή ελεγκτικών στοιχείων.

Στη συνέχεια θα πρέπει να συνταχθεί επιστολή στην οποία θα αναφέρονται οι όροι ανάθεσης, θα εξηγείται και θα προγραμματίζεται ο έλεγχος και θα προσδιορίζεται ποιος θα διενεργήσει τον έλεγχο. Περιλαμβάνει επίσης τη συμφωνία της διοίκησης να παράσχει όλες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την εξαγωγή αμερόληπτων συμπερασμάτων ελέγχου, τα οποία θα καθορίσουν τελικά την αμοιβή.

Αφού αποκτήσει όλη την πληροφόρηση που χρειάζεται για να καταλάβει πλήρως όλες τις διαδικασίες και το περιβάλλον της επιχείρησης, όχι μόνο το εσωτερικό αλλά και το εξωτερικό, καθώς θα τον βοηθήσει να έχει μια γνώση των ανταγωνιστών του κλάδου της ελεγχόμενης οντότητας, προχωράει στο στάδιο του σχεδιασμού διενέργειας του ελέγχου που θα πραγματοποιήσει.

Στο επόμενο στάδιο είναι η εκτίμηση του ελεγκτικού κινδύνου, η οποία ενισχύει τον ελεγκτή στο να καταλάβει το επίπεδο του κινδύνου για ουσιώδεις σφάλματα, τα οποία είναι διάχυτα στις οικονομικές καταστάσεις ως σύνολο και μπορούν να επηρεάζουν πολλούς ισχυρισμούς, και τον κίνδυνο να μην εντοπισθούν αυτά τα σφάλματα. Βέβαια ο κίνδυνος ουσιώδους σφάλματος συμπεριλαμβάνει και δύο κινδύνους τον ενδογενή και των δικλίδων ασφαλείας, που είναι και από την φύση των λογιστικών πρακτικών, των συναλλαγών και των λειτουργιών της οικονομικής

οντότητας. Πιο συγκεκριμένα, ο ενδογενής κίνδυνος αναφέρεται στην ευαισθησία των ισχυρισμών της διοίκησης σε σφάλματα τα οποία, βάση της έλλειψης διασφάλισης στην ελεγχόμενη οντότητα λόγω απουσίας δικλίδων, θα μπορούσαν να είναι ουσιώδη μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλα σφάλματα. Από την άλλη πλευρά, ο κίνδυνος των δικλίδων είναι ο κίνδυνος ότι τα σφάλματα που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα των ισχυρισμών της διοίκησης, δεν θα προβλεφθούν ή δεν θα εντοπιστούν από τους υφιστάμενους εσωτερικούς ελέγχους της ελεγχόμενης οντότητας και ως εκ τούτου, δεν θα διορθωθούν. Έτσι λοιπόν ο κίνδυνος πρόβλεψης εξαρτάται κυρίως από την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού των ελέγχων και των διαδικασιών που απαιτούνται για την ενίσχυση και την επικύρωση της γνώμης του ελεγκτή. Ειδικότερα το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 230 δηλώνει ότι η επαρκής τεκμηρίωση εκ μέρους του ελεγκτή περιλαμβάνει, αφενός, την επαρκή καταγραφή των αποδεικτικών στοιχείων στα οποία βασίζονται τα συμπεράσματα της έκθεσης ελέγχου και, αφετέρου, την απόδειξη ότι ο διενεργηθείς έλεγχος ήταν σύμφωνος με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

Η τεκμηρίωση του ελέγχου, που ανάφερα προηγουμένως, θα πρέπει να ολοκληρώνεται εγκαίρως, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων και επαρκών ελεγκτικών τεκμηρίων, πριν από την ολοκλήρωση της έκθεσης ελέγχου. Η επάρκεια και η καταλληλότητα των ελεγκτικών τεκμηρίων θα βελτιώσει και θα ενισχύσει με τη σειρά της την ποιότητα του ελέγχου και, συνεπώς, την ποιότητα των συμπερασμάτων που θα εξαχθούν. Η μορφή και το περιεχόμενο της τεκμηρίωσης είναι επίσης προκαθορισμένα σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Ειδικότερα, πρέπει να περιλαμβάνει : α) την ημερομηνία έναρξης της διαδικασίας ελέγχου και η ημερομηνία λήξης της διαδικασίας ελέγχου, β) τα πρότυπα και τα θέματα που εντοπίστηκαν κατά τον έλεγχο και τέλος γ) ποιος διενήργησε τον έλεγχο και πότε διεξήχθη. Η τεκμηρίωση του ελέγχου πρέπει να είναι σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή και μέρος της μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία όπως, επιβεβαιώσεις υπολοίπων από πελάτες, προμηθευτές ή τρίτους, περιλήψεις ενεργειών ή συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου του οργανισμού, συμβάσεις ή άλλες σημαντικές πληροφορίες, οι οποίες συμβάλλουν στην τεκμηρίωση και αποσαφήνιση στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή από τον ελεγκτή. Βάση του ΔΠΕ 500 τα αποδεικτικά στοιχεία ελέγχου χαρακτηρίζονται από συνάφεια και επάρκεια:

- Η συνάφεια/ καταλληλότητα, είναι ένα μέτρο της ποσότητας, δηλαδή της ποσότητας των ελεγκτικών τεκμηρίων που απαιτούνται, με βάση ένα επιλεγμένο δείγμα, ώστε ο ελεγκτής να είναι σε θέση να εκφράσει γνώμη. Για παράδειγμα, όσο υψηλότερος είναι ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος, τόσο περισσότερα ελεγκτικά τεκμήρια χρειάζεται ο ελεγκτής για να εκφράσει γνώμη για στις οποίες ο ελεγκτής βασίζει τη γνώμη του.
- Η επάρκεια, είναι ένα μέτρο της ποιότητας των ελεγκτικών τεκμηρίων, δηλαδή πόσο συναφή και αξιόπιστα είναι τα ελεγκτικά τεκμήρια που υποστηρίζουν τη γνώμη του ελεγκτή. Φυσικά, η επάρκεια των αποδεικτικών στοιχείων εξαρτάται από την πηγή από την οποία λαμβάνονται επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για την υποστήριξη της γνώμης του ελεγκτή.

Επιπλέον, παρέχει επιπρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τον έλεγχο, δηλαδή τις διαδικασίες με τις οποίες ο ελεγκτής αποκτά ελεγκτικά τεκμήρια. Συγκεκριμένα, οι ελεγκτικές διαδικασίες είναι οι εξής:

- Η επιθεώρηση (inspection) των αρχείων ενός οργανισμού, είτε σε χαρτί είτε σε ηλεκτρονική μορφή, παρέχει ελεγκτικά αποδεικτικά στοιχεία με διαφορετικό βαθμό αξιοπιστίας. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι ο έλεγχος των συμβάσεων και η διασταύρωση παρουσίας ή απουσίας περιουσιακών στοιχείων.
- Η παρατήρηση (observation) είναι η παρουσία του ελεγκτή κατά τη διάρκεια μιας σειράς δραστηριοτήτων ή διαδικασιών που εκτελούνται από το προσωπικό του οργανισμού. Για παράδειγμα, ο ελεγκτής παρατηρεί τη διαδικασία από την παραλαβή των εμπορευμάτων έως τη συμπλήρωση των τιμολογίων.
- Η εξωτερική επιβεβαίωση (External confirmation) είναι πειστικά ελεγκτικά τεκμήρια που ο ελεγκτής αποκτά, στις περισσότερες περιπτώσεις, με τη λήψη γραπτής απάντησης απευθείας από τρίτο μέρος, όπως πελάτη, προμηθευτή ή εξωτερικό συνεργάτη της ελεγχόμενης επιχείρησης. Για παράδειγμα, επιβεβαίωση των όρων μιας σύμβασης που έχει ανανεωθεί σιωπηρά χωρίς συμβατική τεκμηρίωση ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

- Ο επανυπολογισμός (recalculation) είναι μια μέθοδος διασταύρωσης της μαθηματικής ακρίβειας δεδομένων και εγγράφων.
- Η επανεκτέλεση (reperformance), ο ελεγκτής διενεργεί ανεξάρτητα τις διαδικασίες και τους ελέγχους που είχαν αρχικά διενεργηθεί στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου. Με τον τρόπο αυτό ο ελεγκτής προσπαθεί να διαπιστώσει αν οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου εφαρμόζονται όπως καταγράφονται από τον ελεγκτή, αν υπάρχουν κενά στην εφαρμογή των διαδικασιών και αν έχουν εμφανιστεί κίνδυνοι που δεν έχουν αναγνωριστεί από τη διοίκηση του οργανισμού.
- Οι αναλυτικές διαδικασίες (Analytical procedures) είναι μακράν η πιο συχνά εκτελούμενη διαδικασία ενόργανου ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, η περιλαμβάνουν την αξιολόγηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιείται μεταξύ τόσο σε χρηματοοικονομικά όσο και μη χρηματοοικονομικά δεδομένα. Επιπλέον, η αναλυτική διαδικασία αποσκοπεί επίσης στην αναζήτηση εντοπισμού αυξομειώσεων που αποκλίνουν σημαντικά από τις αναμενόμενες τιμές.
- Οι διερευνητικές ερωτήσεις (Inquiry) χρησιμοποιούνται ως ελεγκτική διαδικασία κατά την οποία ο ελεγκτής ζητά πληροφορίες από ανώτερα στελέχη που έχουν σχετική γνώση οικονομικών ή μη οικονομικών θεμάτων εντός της ελεγχόμενης οντότητας και των οποίων οι γνώσεις μπορούν να στηρίξουν τα συμπεράσματα του ελεγκτή.

Με τις προαναφερθείσες ελεγκτικές διαδικασίες ο ελεγκτής προσπαθεί να διασφαλίσει ότι τα συμπεράσματα που εξάγονται από την ελεγχόμενη οντότητα τεκμηριώνονται με αξιόπιστο και σαφή τρόπο και να αποσαφηνίσει τις μεταβολές στις οικονομικές καταστάσεις που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου έτους.

Πραγματοποιώντας τις παραπάνω διαδικασίες, οι ελεγκτές φτάνουν στο στάδιο της συμπλήρωσης των φύλλων εργασιών του τελικού ελέγχου, που με αριθμητική σειρά επισυνάπτεται η ανάλυση του ισολογισμού και άλλες εκθέσεις ελέγχου, έγγραφα βάσει των οποίων ο ελεγκτής εκφράζει τη γνώμη του στην έκθεση ελέγχου. Η γνώμη

του ορκωτού ελεγκτή μπορεί να διαμορφωθεί μέσα από τα ευρήματα του. Η μορφή που μπορούν να έχουν είναι :

➤ Η **Σύμφωνη Γνώμη** την οποία ο ελεγκτής διατυπώνει όταν, έχοντας συγκεντρώσει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, είναι πεπεισμένος ότι οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τα πρότυπα και τις αρχές της λογιστικής. Σε αυτό τη περίπτωση υπάρχουν λίγα σφάλματα ή και καθόλου που επηρεάζουν τους λογαριασμούς στο ελάχιστο. Η κατηγορία αυτή μπορεί επίσης να συμπεριλαμβάνεται σε μια παράγραφο με έμφαση και αναφορές σε θέματα χαμηλής σημαντικότητας, δηλαδή δεν έχουν ουσιώδη επίδραση στις οικονομικές καταστάσεις.

➤ **Δήλωση Γνώμης με Επιφύλαξη.** Εδώ υπάρχουν διάφορα στοιχεία που επηρεάζουν την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό ώστε να εκφράζεται αρνητική γνώμη. Αυτά μπορεί να είναι είτε μεμονωμένα σφάλματα είτε και τα δύο αθροιστικά. Η επίπτωση αυτών των σφαλμάτων είναι σημαντική, αλλά δεν κυριαρχεί στις οικονομικές καταστάσεις.

➤ **Αδυναμία να εκφραστεί γνώμη.** Γνώμη που δεν μπορεί να δοθεί εάν ο ελεγκτής δεν έχει αποκτήσει όλα τα επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια. Η έλλειψη αυτή έχει εκτεταμένες επιπτώσεις στις οικονομικές καταστάσεις. οι επιπτώσεις αυτές δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένους λογαριασμούς, αλλά επεκτείνεται στο ευρύτερο φάσμα των οικονομικών καταστάσεων.

➤ **Αρνητική γνώμη.** Η αρνητική γνώμη χρησιμοποιείται όταν υπάρχουν πολλά ουσιώδη σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις. Αρνητική γνώμη διατυπώνεται επίσης όταν οι οικονομικές καταστάσεις δεν έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές.

4.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην ενότητα αυτή του εξωτερικού ελέγχου μπορούμε να αντιληφθούμε τα θετικά στοιχεία που προσφέρει ο εξωτερικός έλεγχος σε μια οικονομική οντότητα. Ειδικότερα ο εξωτερικός ελεγκτής θα συμπεριλάβει στην έκθεσή του τυχόν ελλείψεις και κινδύνους που εντοπίστηκαν στη λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της οντότητας, καθώς και τυχόν κινδύνους για τη συνέχιση της λειτουργίας της οντότητας. Ειδικά η τελευταία, αποτελεί τη σημαντικότερη πληροφορία για τη διοίκηση της επιχείρησης και τους επενδυτές, καθώς οι πιθανοί κίνδυνοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κίνητρο βελτίωσης και ανάπτυξης για τη μετατροπή του επιχειρηματικού σχεδίου.

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων είναι το κλειδί για την επίτευξη της υψηλότερης ποιότητας ελέγχου, καθώς οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα την απόδοση και τη λειτουργία των συστημάτων της εταιρείας. Οι δύο έλεγχοι προσφέρουν μια ολοκληρωμένη και ακριβή εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας και η ανάγκη για έναν πιο υψηλό ποιοτικά έλεγχο, γίνεται ολοένα και πιο σημαντική καθώς αρχικά θα περιορίσει τα περιττά έξοδα της επιχείρησης και θα την βοηθήσει στην ανάπτυξή της και κατά δεύτερον η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των συναλλαγών, καθιστούν σημαντικό για τις χρηματοπιστωτικές οντότητες να διαθέτουν εσωτερικούς και εξωτερικούς ελέγχους. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι σημαντικός για όλες τις οικονομικές μονάδες και οι υπηρεσίες του είναι ένας πολύτιμος τρόπος για τη βελτίωση των διαδικασιών και των λειτουργιών, ενώ παράλληλα εντοπίζονται και διορθώνονται οι αδυναμίες και τα λάθη.

Έτσι λοιπόν, φτάνουμε στο συμπέρασμα πως ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί θέμα ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη και την συνέχιση της δραστηριότητας μιας οικονομικής οντότητας, και παρότι ο ρόλος του στον εξωτερικό έλεγχο μπορεί να θεωρηθεί σαν “βοήθημα” προς αυτόν, είναι αυτός που τοποθετεί τα βήματα και τις κατευθυντήριες γραμμές για έναν ολοκληρωμένο και αποδοτικό εξωτερικό έλεγχο. Ταυτόχρονα και οι δύο, συμβάλλουν συμπληρωματικά ο ένας για τον άλλων δημιουργώντας έτσι μια άρρηκτη αλληλεξάρτηση μεταξύ τους.

Μια μελλοντική έρευνα που θα μπορούσε να διεξαχθεί, με την βοήθεια στατιστικών ερευνών σε έμπειρους εξωτερικούς ελεγκτές, θα ήταν αναφορικά για το ποσοστό εμπιστοσύνης απέναντι σε υποθετικά μοντέλα εσωτερικών ελέγχων. Έτσι με τα αποτελέσματα, θα οδηγούσαν στα ουσιώδη σημεία που εστιάζουν οι εξωτερικοί ελεγκτές για την ποιότητα και την εμπιστοσύνη ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να ερωτηθεί και σε τι ποσοστό εμπιστοσύνης ανάμεσα στον

εξωτερικό και εσωτερικό έλεγχο, θα τους επέτρεπε να πάρουν αυτούσια τα αποτελέσματα διαδικασιών από εσωτερικούς ελεγκτές, όπως για παράδειγμα την καταμέτρηση των αποθεμάτων τους, και αν θα ήταν ποτέ αυτό εφικτό. Τέλος, σε μια ανάλυση μιας οικονομικής οντότητας, θα μπορούσαν να χαρτογραφηθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στην καθημερινότητά της και πως αυτά θα μπορούσαν να επιλυθούν ή και να αποφευχθούν με ένα σωστά διαμορφωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Χρήστος Νεγκάκης, Παναγιώτης Ταχυνάκης (2017), “Ελεγκτική- Εσωτερικός Έλεγχος: Θεωρία και Εφαρμογές”, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική.
- ❖ Ταχυνάκης Π., Ζαφειράκου ,(2007) Εμπειρική Προσέγγιση : Ο Εσωτερικός έλεγχος στις ελληνικές επιχειρήσεις, Θεσσαλονίκη
- ❖ Chang, Y. T., Chen, H., Cheng, R. K., & Chi, W. (2019). The impact of internal audit attributes on the effectiveness of internal control over operations and compliance. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 15(1), 1-19.
- ❖ Kotb, A., Elbardan, H., & Halabi, H. (2020). Mapping of internal audit research: a post-Enron structured literature review. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.
- ❖ Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., & Tsikalakis, K. (2020). Internal audits in the digital era: opportunities risks and challenges. *EuroMed Journal of Business*
- ❖ Λουμιώτης, Β. Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, 2012, Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.
- ❖ Νεγκάκης και Ταχυνάκης , Σύγχρονα Θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου, 2013, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Διπλογραφία
- ❖ Hategan, C. D., Pitorac, R. I., & Crucean, A. C. (2022). Impact of COVID-19 pandemic on auditors' responsibility: evidence from European listed companies on key audit matters. *Managerial Auditing Journal*
- ❖ Turetken, O., Jethefer, S., & Ozkan, B. (2020). Internal audit effectiveness: operationalization and influencing factors. *Managerial Auditing Journal*, 35(2), 238-271.
- ❖ Pop, A., Boța-Avram, C., & Boța-Avram, F. (2008). The relationship between internal and external audit. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 1(10), 1-18.
- ❖ Lenz, R., Sarens, G., & Jeppesen, K. K. (2018). In search of a measure of effectiveness for internal audit functions: an institutional perspective. *Edpacs*, 58(2), 1-36.
- ❖ Chartered Institute of Internal Auditors (2018)

- ❖ ΔΠΕ 2002011, (online)
- ❖ ΔΠΕ 230 IFAC, 2011, (online)
- ❖ <https://www.coso.org/>
- ❖ <https://www.hiia.gr/el/>
- ❖ <https://www.ifac.org/>
- ❖ <https://soel.gr/el/>
- ❖ <https://elte.org.gr/>
- ❖ <https://www.taxheaven.gr/>

